

**KAYNAŖTIRMA YOLUYLA EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN SOSYALLEŖME SÜRECİNDE
KARŖILAŖTIĐI SORUNLARIN ÖĞRETMEN
GÖRÜŖLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)**

Aytaç ŖAHİN

**Yüksek Lisans Tezi
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
Yrd. Doç. Dr. Durmuş KILIÇ
2010
Her Hakkı Saklıdır.**

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

Aytaç ŞAHİN

**KAYNAŞTIRMA YOLUYLA EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN SOSYALLEŞME SÜRECİNDE
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ
(ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Durmuş KILIÇ**

ERZURUM – 2010

09/08/2010

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Aytaç ŞAHİN

[Öğrencinin Adı Soyadı]

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd.Doç.Dr. Durmuş KILIÇ danışmanlığında, Aytaç ŞAHİN tarafından hazırlanan bu çalışma ..9.9./..9.9./2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İLKÖĞRETİM Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Yrd.Doç.Dr Durmuş KILIÇ

İmza:

Jüri Üyesi :Yrd.Doç.Dr. Şükrü ADA

İmza:

Jüri Üyesi :Yrd.Doç.Dr. Osman SAMANCI

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. /...../2010

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
TABLOLAR DİZİNİ.....	VIII
ÖNSÖZ.....	X

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU.....	2
2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	4
5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	4
6. ARAŞTIRMADA KULLANILAN TERİMLER.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM**KURAMSAL ÇERÇEVE**

1.1. ÖZEL EĞİTİM.....	6
1.2. ÖZEL EĞİTİMİN İLKELERİ.....	6
1.3. KAYNAŞTIRMA.....	7
1.3.1. Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulama İlkeleri.....	8
1.3.2. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları.....	8
1.3.3. Kaynaştırma Eğitiminde Tespit, Teşhis, Yerleştirme ve İzleme.....	9
1.3.3.1. Tespit.....	9
1.3.3.2. Teşhis.....	9
1.3.3.3. Yerleştirme ve İzleme.....	10
1.3.4. Kaynaştırma Eğitimindeki Çocukların Temel Problemleri.....	10
1.3.5. Kaynaştırma Eğitiminde Dikkat Edilecek Hususlar.....	13
1.3.6. Kaynaştırma Eğitiminde Değerlendirme.....	14

1.3.7. Kaynaştırma Eğitiminin Yararları.....	16
1.3.7.1. Engelli Çocuğa Yararları.....	16
1.3.7.2. Normal Çocuklar İçin Yararları.....	17
1.3.7.3. Ailelere Yararları.....	17
1.3.7.4. Öğretmenlere Yararları.....	17
1.3.8. Kaynaştırma Eğitime Yönelik Hazırlık çalışmaları.....	18
1.3.8.1. Uygun Program Hazırlama.....	18
1.3.9. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı.....	18
1.3.9.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Aşamaları.....	18
1.3.9.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Amaç ve İşlevleri.....	18
1.3.9.3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Öğeleri.....	19
1.3.9.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına Kimlerin İhtiyacı Vardır?.....	19
1.3.9.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Uzun ve Kısa Dönemli Amaçların Yazımı.....	20
1.3.9.6. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi..	21
1.3.9.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim programı Geliştirme Biriminin Görevleri.....	21
1.3.10. Zihin Özürlü Öğrencilerin Kaynaştırılması ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	23
1.3.11. Kaynaştırma Eğitiminin Engelleri.....	24
1.3.11.1. Olumsuz Öğretmen Tutumları.....	25
1.3.11.2. Uygun Personel ve Destek Servislerin Olmayışı.....	26
1.3.11.3. Genel ve Özel Eğitimin Farklı Algulanışı.....	26
1.3.11.4. Fiziksel Çevrenin Yetersizliği.....	26
1.3.12. Kaynaştırma Destek Eğitim Hizmetleri.....	27
1.3.12.1. Özel Gereksinimli Öğrenci Sınıftan Ayrılmadan Sağlanan Destek Eğitim Hizmetleri.....	27
1.3.12.2. Özel Gereksinimli Öğrencinin Sınıf Dışında Aldığı Destek Eğitim Hizmetleri.....	28

1.3.13. Kaynaştırmanın Tarihçesi.....	28
1.3.14. Ülkemizde Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Dayanakları.....	28
1.3.15. Bazı Dünya Ülkelerinde Kaynaştırma.....	29
1.3.15.1. Almanya.....	29
1.3.15.2. Portekiz.....	30
1.3.15.3. İspanya.....	30
1.4. KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA SOSYAL KABULÜN ARTTIRILMASI.....	31
1.4.1. Sosyal Kabulü Etkileyen Faktörler.....	31
1.4.1.1. Özel Gereksinimli Çocuğa İlişkin Faktörler.....	31
1.4.1.2. Öğretmen ve Akran Tutumları.....	33
1.4.2. Sosyal Kabulün Arttırılması.....	36
1.4.2.1. Özel Gereksinimli Bireyi Sınıfa Hazırlamak.....	36
1.4.2.2. Akranları Kaynaştırma Programlarına Hazırlamak...38	
1.4.2.3. Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Çocukların Etkileşiminin Arttırılması.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	41
2.2. EVREN ve ÖRNEKLEM.....	41
2.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	41
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	42
2.5. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

3.1. MESLEKİ KIDEME GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	43
3.2. CİNSİYETE GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI...43	

3.3. EĞİTİM DURUMUNA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	44
3.4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKUTTUĞU SINIFA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	44
3.5. HİZMET İÇİ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	45
3.6. KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BETİMSEL İSTATİSTİK.....	46
3.7. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİ VE SINIF ORTAMINI PLANLAMALARINA İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİK.....	49
3.8. KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİLERİ YAPABİLME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BETİMSEL İSTATİSTİK.....	50
3.9. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ KIDEMİNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	53
3.10. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	54
3.11. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MEZUN OLDUĞU FAKÜLTENİN TÜRÜNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	55
3.12. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKUTTUĞU SINIFA GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	57
3.13. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HİZMET İÇİ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR.....	60
4.2. ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA.....	66
EKLER	
EK 1. Kaynaştırma Eğitimi Anketi.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	76

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KAYNAŞTIRMA YOLUYLA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN
SOSYALLEŞME SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARIN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)****Aytaç ŞAHİN****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Durmuş KILIÇ****2010-SAYFA:76+X****JÜRİ(Danışman):Yrd.Doç.Dr. Durmuş KILIÇ****JÜRİ:Yrd.Doç.Dr. Şükrü ADA****JÜRİ:Yrd.Doç.Dr. Osman SAMANCI**

Bu araştırmada, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Erzurum ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarının 1. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Erzurum ili Palandöken ilçesi ile Çat ilçesinde bulunan 1'i özel okul olmak üzere toplam 26 okulda görev yapan 102 öğretmen oluşturur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 'Kaynaştırma Eğitimi Anketi' kullanılmıştır. Bu anket ilk olarak Battal (2007) tarafından kullanılmış, güvenilirliği ve geçerliği tespit edilmiştir.

İstatistiksel çözümlenelerde değişkenlere göre iki grup arasında kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri yönünden fark olup olmadığını belirlemek için t-testi, üç ya da daha fazla grubun kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü (one-way) ANOVA yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyinde mezun olduğu fakülteye göre önemli fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Kaynaştırma Eğitimi, Özel Eğitim, Sınıf Öğretmeni.

ABSTRACT
MASTER THESIS
QUALIFICATIONS OF IN TERMS OF PROBLEMS OF SOCIALIZAS
PROCESS OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' MAINSTREAMING
STUDENTS (SAMPLE OF ERZURUM)

Aytaç ŞAHİN

Supervisor: Assist. Prof.Dr. Durmuş KILIÇ

2010-PAGE: 76+X

JURY: Assist. Prof.Dr. Durmuş KILIÇ

Assist. Prof.Dr. Şükrü ADA

Assist. Prof.Dr. Osman SAMANCI

This study aims to explore primary school teachers' socialize levels of mainstreaming students through certain variables.

The setting was the primary school Level I teachers in Erzurum, in the 2009-2010 education year. The participants were the primary school teachers in Erzurum who were working at 102 teachers in 26 schools two of which were private schools.

The data were collected by means of The Mainstreaming Education Questionnaire. It was confirmed by Battal (2007) in terms of reliability and validity.

In order to determine whether there were significant differences in terms of socialize levels of mainstreaming students of two different group t-test was used, and to determine if three or more groups' socialize levels of mainstreaming education differed, one-way ANOVA used.

The results show that there are significant differences in primary school teachers' socialize levels of mainstreaming education according to their educational level.

Keywords: Mainstreaming, Mainstreaming Education, Special Education, Primary Schools Teacher.

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Mesleki Kıdeme Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	45
Tablo 2. Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	46
Tablo 3. Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	46
Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	47
Tablo 5. Hizmet İçi Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları....	47
Tablo 6. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Betimsel İstatistik.....	48
Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimini ve Sınıf Ortamını Planlamalarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	51
Tablo 8. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerileri Yapabilme Düzeylerine Yönelik Betimsel İstatistik.....	52
Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeyine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	55
Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeyine Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	56
Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik t-testi Sonuçları.....	57
Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakültenin Türüne Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	58
Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakültenin Türüne Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	59
Tablo 15. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	60

Tablo 16. Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Durumlarına Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik t-testi Sonuçları.....	61
---	----

ÖNSÖZ

‘Kaynaştırma yolu ile eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştığı sorunların öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum İli Örneği)’ başlıklı Yüksek Lisans Tezinin hazırlanıp tamamlanmasında içten katkılarından ve yol gösterici değerlendirmelerinden dolayı danışmanım Yrd. Doç. Dr. Durmuş KILIÇ’a, istatistiksel değerlendirmelerde yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Ceyhun OZAN’a, Yüksek Lisans öğrenimime başlamamda beni teşvik eden çok değerli hocam Sayın Cemil ŞAHİN’e ve çalışmalarım sırasında beni her zaman destekleyen eşim Kader ŞAHİN’e teşekkür ederim.

Erzurum 2010

Aytaç ŞAHİN

GİRİŞ

Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri ile ilgili sistematik çalışmalar 1700'lü yılların sonlarında başlamıştır. Ancak son yüzyıl içerisinde 'eğitim' anlayışı ve 'eğitim modelleri' değişmeye ve gelişmeye başlamıştır (Sucuoğlu, 2006,s.1).

Normal gelişim gösteren bireyler gibi özel gereksinimli bireylerin de eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakları vardır (Gottlieb ve Leyser, 1996; Kuz, 2001). Bu eşitliği sağlamak için özel eğitime muhtaç bireylerin merkeze alındığı özel eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Bu programlar dayanak alınarak verilen ve 'özel' kavramını içerik olarak bünyesinde barındıran eğitim sayesinde engelli bireylere gerekli ortam ve fırsat eşitliği sağlanabilmektedir.

Özel eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi belli ilkelere bağlı olarak uygulanmasına bağlıdır. Bu ilkeler ışığında; özel eğitime muhtaç bireylere eğitim süreci içerisinde yardımcı olan kurumlar ve kişiler onların toplumun birer parçası olduğu gerçeğini özel eğitime muhtaç her bir bireye kabullendirme fırsatı bulurlar.

Özel eğitim sayesinde kendisinin de toplumun bir parçası olduğunun farkına varan engelli bireyler eğitim sürecini daha verimli bir şekilde sürdürmek için ilk adımlarını atmış olurlar.

Özel eğitimin alt kavramlarından biri olan 'birlikte eğitim' ile birlikte özel gereksinimli ve normal bireyler bir arada, normal sınıf öğretmenleri tarafından eğitilebilmektedirler.

Özel gereksinimli bireyler, farklılık ve özelliklerinden dolayı normal bireyler gibi genel eğitimden yeterince yararlanamamakta ve özel eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Özel eğitim, diğer normal öğrencilerden farklılaşan öğrencilere planlanmış ve bireyin toplumda yaşama olasılığını en üst seviyeye çıkarmaya çalışan eğitim hizmetleridir. Kaynaştırma ise özel eğitime muhtaç öğrencilerin normal öğrenciler ile aynı sınıflarda eğitim görmelerine olanak vererek öğrencilerin sosyalleşebilmesini hedefleyen eğitim hizmetleridir.

Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği en önemli yer okullardır. Okul toplum kültürünü muhafaza eder. Gelenek ve görenekleri, iyi ve kötüyü doğruyu ve yanlış öğretirken kişilik gelişimini de sağlar.

Eğitim uzun bir süreçtir ve ülke ekonomisine de katkısı büyüktür. Eğitimin ğrencilerin sosyalleşmesi yönündeki bu fonksiyonun gerçekleştirmedeki en büyük aracı öğrencilerin birbirileriyle etkileşimidir. Sosyalleşme kişinin toplumsal kültürüyle bütünleşmesini sağlar. Sosyalleşme süreci ailede başlar. Okul, din, meslek hayatı ve evlilik gibi süreçlerde gelişir. Dolayısıyla eğitim ile i içedir.

1. PROBLEM DURUMU

Her bireyin eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı olduğu gibi özel eğitime gereksinim duyan bireylerinde buna hakkı vardır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin toplumdaki dışlanmayıp, toplumun parçası olması onlara da eşit şartlarda eğitim verebilecek eğitim ortamlarının sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin tıpkı normal sınıf öğrencileri gibi eğitim ortamına katılıp sosyalleşmeleri ve toplumda kendi statülerini belirleyecek bir yer edinmeleri gerekmektedir.

Kaynaştırma eğitim ortamı, engelli çocuğun toplumdaki koparılmadan, kendi akranları arasında, onlarla etkileşime girebilmesine ve kendi kendine yeter duruma gelmesini sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmasına olanak tanıyan, uygun eğitim tekniklerinin kullanıldığı ve normalleşme temelleri üzerine oturan bir eğitim ortamıdır (Jenkinson, 1997, s. 140).

Eğitim, bireyi değiştiren, geliştiren ve sosyal beceriler kazanmasını sağlayan bir süreçtir. Bu süreçte bazı öğrencilerin, akademik öğretimden yararlanmalarını en üst düzeye çıkarmak için, sosyal becerileri öğrenme gereksinimi içinde olduğu gerçeği eğitimcilerin sosyal becerileri öğretmeye gereksinim duymalarının nedenidir. Sosyal becerilerde yeterlik, akran ve ğretmen kabulü, okul sonrası işte başarı, bağımsız yaşam ve artan şekilde kaynaştırmaya yerleştirme ile ilişkilidir (Zirpoli ve Melloy, 1997).

Bireyin yetersizliklerinin gerektirdiği eğitsel önlemler alınarak engelli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları, yaşıtları ile daha fazla sosyalleşebilmesine olanak sağlayacak ortamlar hazırlayarak etkileşim kurma topluma karşı uyum sürecini hızlandırmak, psikososyal,

davranışsal ve akademik gelişimlerini arttırmak yoluyla, yani kaynaştırma eğitimi ile yapılabilir (Kayaoğlu, 1999; Lewis ve Doorlag, 1999).

Günümüzde özel gereksinimli öğrencilerin, normal eğitim sınıflarında akranları ile birlikte eğitilmeleri giderek daha fazla kabul edilmekle birlikte uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar nedeniyle özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin sosyalleşmeleri ve istedik davranışları elde etmeleri zorlaşmaktadır.

Öğretmen bireyin sosyalleşme ve istedik davranışları elde etme sürecini izleyen, gözlemleyen ve organize eden en önemli ögedir. Öğretmen, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin kaynaştırma sürecindeki gelişmelerini tutarlı bir şekilde değerlendirebilecek konumdadır.

Yukarıda verilmiş olan tüm bu bilgiler doğrultusunda kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştıkları sorunların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, normal sınıf öğrencileri ile birlikte eğitildiği kaynaştırma ortamında ne kadar sosyalleşebiliyor, topluma uyum sağladığını ve kaynaştırma yoluyla eğitimin bu bireylerin toplumun bir parçası olmalarında etkisinin olup olmadığını, onları sürekli gözlem altında tutan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirebilme düzeyleri ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyi arasında bir ilişki var mı?
2. Sınıf öğretmenin kaynaştırma ortamını düzenlemesi ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyi arasında bir ilişki var mı?
3. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında bir ilişki var mı?
4. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet farklılığı ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında bir ilişki var mı?

5. Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakülte ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında bir ilişki var mı?
6. Sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıf ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında bir ilişki var mı?
7. Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim durumlarının kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde etkisi var mı?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin normal sınıf öğrencileriyle birlikte eğitim almalarının sosyal birer varlık olmalarında ve toplumda yer edinmelerinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu yararın elde edilebilmesi için öğrencilerin karşılaştıkları sorunların en aza indirgenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de engelli birey sayısının tüm dünyada olduğu gibi her geçen gün arttığı düşünüldüğünde bu eğitimin (kaynaştırma yoluyla eğitim) faydalı, eksiksiz bir şekilde sürdürülebilmesi önemlidir.

Bu araştırma ile yapılacak çalışmaların, kaynaştırma yoluyla eğitim sürecinde karşılaşılan sorunların en aza indirilmesine zemin hazırlayacağı ve kaynaştırma öğrencilerinin süreç içinde karşılaştıkları sorunların çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma sonucunda elde edilecek veriler, öneriler ve bulguların da daha farklı araştırmalara yön vereceği düşünülmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Anket formu, kaynaştırma eğitimine ilişkin sosyalleşme sürecindeki yeterlilikleri tespit edebilecek niteliktedir.
2. Anket formunu yanıtlayan öğretmenler anket maddelerini içtenlikle ve tarafsız düşüncelerini ifade edecek şekilde cevaplamışlardır.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLIKLARI

1. Anket formuna verilen yanıtlar ile,
2. 2009-2010 eğitim öğretim yılında Erzurum ili içinde araştırmaya katılan 26 okul ile,
3. Araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.

6. ARAŞTIRMADA KULLANILAN TERİMLER

1. **Özel Eğitim**
2. **Özel Eğitime Muhtaç Birey**
3. **Kaynaştırma**
4. **Sosyal Beceriler**

Özel Eğitim: Özel gereksinimli bireylerin gereksinimlerine bağlı olarak geliştirilen özel programlara göre, özel eğitim personeli tarafından, uygun ortamlarda verilen eğitime 'özel eğitim' denir (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK).

Özel Eğitime Muhtaç Birey: Bazı bireysel özellikleri sebebiyle akranlarından beklenen psikolojik, fizyolojik ve sosyal yeterlilikleri gösteremeyen bireydir (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK).

Kaynaştırma: Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2000)

Sosyal Beceriler: Tanımlanabilir, gözlenebilir, farklı özellikleri olan ve belirli sosyal durumlarda etkili şekilde olumlu sosyal sonuçlar sağlayan öğrenilmiş davranışlardır (Çolak, 2009:s.95)

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÖZEL EĞİTİM

Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri ile ilgili sistematik çalışmalar 1700'lü yılların sonlarında başlamıştır. Ancak son yüzyıl içerisinde 'eğitim' anlayışı ve 'eğitim modelleri' değişmeye ve gelişmeye başlamıştır (Sucuoğlu, 2006, s.1).

Normal gelişim gösteren bireyler gibi özel gereksinimli bireylerin de eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakları vardır (Gottlieb ve Leyser, 1996; Mickley, 2001; Kuz, 2001). Bu eşitliği sağlamak için özel eğitime muhtaç bireylerin merkeze alındığı özel eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Bu programlar dayanak alınarak verilen ve 'özel' kavramını içerik olarak bünyesinde barındıran eğitim sayesinde engelli bireylere gerekli ortam ve fırsat eşitliği sağlanabilmektedir.

Özel eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi belli ilkelere bağlı olarak uygulanmasına bağlıdır. Bu ilkeler ışığında; özel eğitime muhtaç bireylere eğitim süreci içerisinde yardımcı olan kurumlar ve kişiler onların toplumun birer parçası olduğu gerçeğini özel eğitime muhtaç her bir bireye kabullendirme fırsatı bulurlar.

Özel eğitim sayesinde kendisinin de toplumun bir parçası olduğunun farkına varan engelli bireyler eğitim sürecini daha verimli bir şekilde sürdürmek için ilk adımlarını atmış olurlar.

Özel eğitimin alt kavramlarından biri olan 'birlikte eğitim' ile özel gereksinimli ve normal bireyler bir arada, normal sınıf öğretmenleri tarafından eğitilebilmektedirler.

1.2. ÖZEL EĞİTİM İLKELERİ

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de özel eğitimin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
2. Özel eğitime erken başlamak esastır.

3. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel evrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür.
4. Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
5. Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
6. Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim plânı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
7. Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
8. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde plânlanır.

1.3. KAYNAŞTIRMA

Kaynaştırma özel eğitim alanında son zamanlarda sıkça kullanılan bir kavramdır. Kaynaştırma, ‘özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesidir.’ (Kırcaali-İftar, 1992, s. 45). Şuanda yürürlükte olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde kaynaştırma, ‘özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır.’ biçiminde tanımlanmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere kaynaştırma özel eğitime muhtaç öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına geliştirilmiş bir uygulamadır. Bu uygulama ile normal öğrenciler ile engelli öğrenciler aynı ortamda eğitilebilmektedir. Bu sayede engelli öğrencilerin ayrı bir ortamda değil de normal öğrenciler ile aynı ortamda eğitim alabilmesi onların (engelli öğrencilerin) kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmelerinin önüne geçmektedir. Bu

hislerinin ortadan kalkmasına olumlu yönde etki eden kaynaştırma uygulaması aynı zamanda engelli öğrencilerin sosyal birer varlık olarak toplumda edinmeleri gereken yeri ve rollerini de fark etmelerini sağlar.

Kaynaştırma eğitimi 90'lı yıllarda 'bütünleştirme' diye adlandırılan model ile özel gereksinimli bireylerin en etkili şekilde eğitilmeleri ve toplumun birer aktif bireyi olmaları hedeflenerek en etkin şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Sucuoğlu, 2006).

1.3.1. Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulama İlkeleri

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de kaynaştırma eğitimin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.
2. Hizmetler bireylerin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre planlanır.
3. Hizmetler okul merkezli olur.
4. Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.
5. Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilir.
6. Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen özel eğitim uygulamasıdır.

1.3.2. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları:

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de kaynaştırma eğitimin amaçları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Özel eğitim gerektiren çocuğa benlik ve güven kazandırarak güçlüklerini yenmesini,
2. Kendi gerçeğini benimsemesini,
3. İlgi ve yeteneklerini tanıyabileceği uygun bir ortamın hazırlanmasını,
4. Çevresinde horlanan değil aranan ve benimsenen duruma gelmesini,
5. Çevresindeki insanların engelini öne sürerek, çıkarları doğrultusunda kullanmasına izin verilmemesini,

6. Normal sınıfın bir üyesi haline gelmesi, normal öğrencilerin katıldığı tüm çalışmalara olabildiğince katılmasını sağlamaktır.

Sınıf öğretmenin kaynaştırmayı kabul eder bir tutum içinde olmasının, sınıftaki normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını etkileme olasılığı yüksektir. Eğer öğretmen kaynaştırma öğrencisine karşı istekli ve olumlu bir tutum içinde değilse, diğer öğrenciler de kaynaştırma öğrencisini kabullenmez ve aralarına almazlar.

Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içinde kabul görmemesinin en önemli nedenlerinden biri, sosyalleşme eksikliğidir. Bu nedenle de kaynaştırma öğrencisine ve sınıftaki akranlarına kaynaştırmaya başlamadan önce sosyalleşme ile ilgili etkinlikler düzenlenmelidir.

1.3.3. Kaynaştırma Eğitiminde Tespit, Teşhis, Yerleştirme ve İzleme

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de kaynaştırma eğitiminde tespit, teşhis, yerleştirme ve izleme aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1.3.3.1. Tespit

Okul müdürleri her öğretim yılı başında okulunda görevli Psikolojik Danışmanla işbirliği yaparak, bir duyuru ile sınıf öğretmenlerinden, sınıflarında okuma-yazma ve dört işlemi başaramamış, sınıf tekrarı yapmış, öğrenme güçlüğü çeken, çok hareketli, bütün gelişimlerinde akranlarına göre farklılık gösteren, dikkat ve algılama güçlüğü bulunan, ortopedik özrü, görme veya işitme kaybı olduğundan şüphe edilen öğrencilerin tespitini yaptırarak Psikolojik Danışmanın yardımıyla bir sınıf listesi hazırlar. Okul Müdürlüğü hazırladığı öğrenci listesini üst yazı ile birlikte İl Rehberlik ve Araştırma Merkezine bildirerek adı geçen öğrencilerin incelenmesini ister.

1.3.3.2. Teşhis

İl Rehberlik ve Araştırma Merkezi uzmanları tespit edilen öğrencileri özür türlerine göre incelemeye alır. Yapılan inceleme sonucunda özel eğitime veya kaynaştırma eğitimine alınacak öğrenciler belirlenerek uygun sınıflara

yerleştirilir. Kaynaştırma eğitimine alınan her öğrenci için bir inceleme raporu düzenlenir. Bu raporun bir nüshası öğrencinin okuldaki dosyasında saklanır. Ayrıca okul müdürlüğü “Kaynaştırma Eğitimi Bilgi Formu”nu her öğrenci için doldurup onayladıktan sonra İl Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne gönderir.

1.3.3.3. Yerleştirme ve İzleme

Özel eğitim gereksinimleri belirlenerek tanılanmış bireyler için eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi tarafından yönlendirme kararı alınır. Özel eğitim hizmetleri kurulu bu bireylerin kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve sınıflara, özel eğitim okul ve sınıflarına yerleştirilmeleri kararını alır. Yerleştirilen öğrencilerin izlenmesi, okul, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi ve özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından iş birliği içinde yürütülür. Öğrencinin kaydettiği gelişmeler belli aralıklarla düzenli olarak izlenir. Kayıt tarihinden itibaren en az üç aylık izleme süreci sonunda, rehberlik ve danışma hizmetleri kurulu; uygun yerleştirilmediği düşünülen öğrenci için doğrudan özel eğitim hizmetleri kuruluna başvurabilir.

1.3.4. Kaynaştırma Eğitimindeki Çocukların Temel Problemleri

Temel ilgi, sevgi, bağdaşım güven yoksunluğu içinde bulunan öğrencilerin kapasitesi doğrultusunda başarı göstermeyecekleri doğrudur. Bu durumdaki öğrenciler, normal gelişimlerini engelleyen duygusal alandaki problemler nedeniyle akademik, sosyal ve mesleki açıdan yetersizlikler gösterebilirler. Bu nedenle öğretmen eğitim durumlarını düzenlerken bu özellikleri dikkate almalı, öğrencilerin duyuşsal giriş davranış ve temel problemlerini tanımaya çalışarak, var olan yetersizlikler üzerinde çözümleme yapmaları iyi bir kaynaştırma eğitimi için yararlı olacaktır. Kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin belli başlı temel problemlerini Göksu ve Çevik (2004) aşağıdaki gibi açıklamıştır.

Tikler: Tik kas gruplarının irade dışı kasılmalarıdır. İç çatışma ve gerilimlerin belirtilerini ifade eder. Fiziksel (organik) kaynaklı olanların dışındaki tikler genellikle geçicidir. Okul ortamında bu tür çocukları taklit etme alaya alma,

eleştirme, utandırma davranışından kaçınılmalıdır. Tiklerin giderilmesine yönelik sosyal bütünleştirme, iş eğitimi etkinliklerine yer verilmesi yararlı olacaktır.

Tırnak Yeme-Parmak Emme: Bu davranış gerilim, taklit, rastlantı, aşırı baskı, kendine güvensizlik, uyuma, oral dönem saplantısı (dudak hassasiyeti) vb. birçok değişik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kendine güven, aile eğitimi, boş zaman etkinlikleri, dinlenme vb. eğitsel ve sosyal çalışmalara yer vermek yararlı olacaktır.

Yalan Söyleme: Gerçek ve gerçek üstü olayları birbirinden ayırt edememe, yetişkinlerin gerçek karşısındaki yanlış tutumları, sevgi ve ilgi eksikliği, ergenlik döneminde benlik arayışı vb. nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu davranışın giderilmesine yönelik, şiddet ve baskı yapmamak, başaramayacağı şeyleri onlardan istememek, başkalarıyla karşılaştırmamak, iyi model oluşturmak, doğru ifadeleri ödüllendirmek gösterilecek tutum ve davranışlardır.

Korkular: Korku davranışı aşırı koruma, gelecek endişesi, yanlış eğitim, korkulu yaşantı, aşırı duyarlılık gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Korku davranışını gidermeye çalışırken şiddet uygulamanın sakıncalı olacağı bilinmelidir. Bunun yerine korkuya neden olan durumların ortadan kaldırılması veya uzak tutulması, nesne ve olaylar hakkında sağlıklı bilgilendirilmesi, duyarsızlaştırma yöntemlerinin kullanılması yararlı olacaktır.

Saldırganlık: Öfke, nefret, kıskançlık, hakim olma, kendine aşırı güven, huzursuzluk, gelecekte umutsuzluk, sosyal değerlerde çöküş sosyalleşememe, sevgi yoksunluğu, olumsuz model, taklit, karşıt tepki, yeni telafi mekanizması vb. nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu davranışın azaltılması ve önlenmesi için yanlış model olmama, aşırı koruyucu ve eleştirici davranış göstermeme, maddi cezalandırmama, değer verici tutum gösterme, çalışmaya, işbirliğine yönlendirme, sosyal ilişkileri geliştirme, sorumluluk verme, olumlu davranışları pekiştirme, duygularla yüzleştirme, gibi yollara başvurmak yararlı olacaktır.

Aşırı Hareketlilik: Aşırı hareketlilik (hiperaktif) yerinde duramama, itaatsizlik, aşırı merak, şeklinde kendisini gösterir. Bu rahatsızlık çoğu zaman organik nedenlerden kaynaklandığından giderilmesi içinde öncelikle tıbbi tedavisinin yapılması, doktor tavsiyesiyle sakinleştirici ilaçların kullanılması yararlı olacaktır. Ev ve okul ortamlarında ise, gürültü, hareket ve dikkat çekici

ortamlardan uzak tutulmalı, grup oyunları, boş zaman etkinlikleri, hobi çalışmaları, dikkat yönlendirme, enerji aktarma, dinlenme çalışması yapılmalıdır.

Dikkat Eksikliği: Dikkat algı yetersizliği çocukta, yerinde duramama, dikkatini bir konu üzerinde toplayamama, ilgi dağınıklığı, uyarıcılara karşı kayıtsız kalma, duyup da duymazlıktan gelme vb. şekilde kendisini gösterir. Merkezi sinir sistemi bozuklukları, hemen dengesizliği, genetik yapı, ateşli hastalık ve yanlış ilaç kullanma, özrün etkisi ve aşırı kaygı bu hastalığın oluşan nedenleri arasındadır.

Bu rahatsızlığın giderilmesine yönelik elektro şok, ilaç ve tıbbi tedavi yoluna başvurulmalıdır. Okul ortamında ise sosyal ve psikolojik baskıların azaltılması, hobi ve spor etkinlikleriyle enerjinin yönlendirilmesi, oyun odası terapisi ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi yoluna gidilmelidir.

Cinsel Sapmalar: Cinsel gelişim bozukluğu, kendi cinsiyetini kabul etmeme, karşı cinse özgü davranış gösterme, karşı cinsi çeşitli ifade ve davranışlarla rahatsız (taciz) etme, teşhircilik, kendi kendini tatmin, cinsellikle ilgili yanlış bilgilendirme, önyargılara sahip olma, vb. şekilde kendisini gösterir. Bu sapma davranışlarının tamamına yakını aile, okul çevre, sosyal ve psikolojik nedenlerden kaynaklanmaktadır.

İçinde yaşadığımız koşul anlayış ve uygulama tecrübesi yetersizliği nedeniyle zor da olsa, davranıştaki sapma derecesine bağlı olarak psikolojik tedavi, bireysel psikolojik danışma, grup terapisi, rehabilitasyon vb. uzmanlık gerektiren tedavi yollarına başvurmak yararlı olacaktır.

Okul ortamında ise cinsel sapmaların önlenmesi ve normalleştirilmesine yönelik olarak; sosyal ve psikolojik atmosfer önleyici hale getirilmeli, ortam teşvike uygun olmaktan çıkarılmalıdır. Cinsel davranışların ipuçları yakalandığında problem haline gelmesini önleyici tedbirler alınmalı, gerekli uyarılar verilmelidir. Yanlış bilgi ve kanaatler derhal doğru açıklamalarla düzeltilmelidir. Kendi cinsine uygun özdeşim yapma ortamı yaratılmalıdır. Açıktan açığa masturbasyon, teşhircilik, taciz vb. sapmaların her ortamda yapılamayacağı, bunun herkes tarafından yanlış bulunduğunu ve izin verilmeyeceği anlayışı verilmelidir. Sapmalar dış kaynaklı ise, dış çevre etkisi yok edilmeli etkileşim kanalları kesilmelidir. Gerektiğinde çocuk bozucu etki

ortamından uzaklaştırılmalıdır. Çocuklar üzerinde sürekli kontrol yapılmalı caydırıcı etki kullanılmalıdır. Çocuğun arkadaş ve karşı cinsle sosyal ilişkileri, birlikte yaşam ilkeleri ve öz kontrol mekanizması oluşturma bilgi ve anlayışı kazandırılmalıdır.

Bunların yanında cinsel eğitim verilirken şu özellikler dikkate alınmalıdır.

1. Cinsel eğitim olur olmaz yer ve zamanda verilmeyip, kişisel ve sosyal problem yansıtmanın ipuçları görüldüğünde, ihtiyaç haline geldiğinde, gecikmesinin sakıncalı olacağı durumlarda verilmelidir.

2. Cinsel eğitimde soru ve problemler (ilgiden) çok ihtiyaca dayalıysa, başka zamana ertelenmeden cevaplandırma yoluyla giderilmelidir.

3. Cinsel eğitim çocuğun cinsel gelişim aşamasına uygun planlanmalıdır. Yaşından önce çocuğa bu eğitimin verilmesinin yararlı olmayacağı hatta yanlış inanç, değer yargısı ve sosyal ilişkilerde kopmalara yol açacağı unutulmamalıdır.

4. Cinsel eğitim aynı zamanda sosyal ve ahlaki gelişim ve katkı olarak da görülmelidir.

5. Cinsel eğitim gerçekçi ve bilimsel olmalı, doğru bilgileri yansıtmalıdır.

6. Cinsel eğitimin amacını cinsel tatmin olma değil, üreme, eş seçimi, benlik gelişimi, sosyalleştirme, sapmaların ödenmesi olarak görülmelidir.

7. Cinsel eğitim verilirken toplumun değer yargıları göz önüne alınmalıdır.

8. Toplumca yasak sayılan ve hoş görülmemeyen şeyler, cinsel eğitimde de hoş görülmemelidir.

9. Cinsel eğitim veren elemanlar kendi benlik ve cinsiyetini benimsemiş olmalıdırlar.

1.3.5. Kaynaştırma Eğitiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma eğitiminde dikkat edilecek hususlar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Kaynaştırma eğitimine alınan öğrencilerin yeterli ve yetersiz oldukları yönler birlikte değerlendirilmeli, fiziksel, sosyal, duyuşal vb. özellikleri tanınmaya çalışılmalıdır.

2. Kaynaştırma eğitiminde normal sınıf içinde tek bir engel türüne yönelik yerleştirme yapılmalıdır. Yani işitme, görme vb. engelliler aynı sınıfta olmamalıdır.

3. Kaynaştırma eğitimine alınacak öğrencilerin birden fazla özür ve davranış problemi olmamasına dikkat edilmelidir.

4. Kaynaştırma eğitimi okulda olduğu kadar, okul dışı ortamlarda da sürdürülmeli, kesintiye uğratılmamalıdır.

5. Eğitim üniteleri somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa doğru olacak şekilde planlanmalı, yaparak, yaşayarak öğrenme etkinliklerine ağırlık verilmelidir.

6. Her aşamada kaynaştırma öğrencisini öğrenmeye karşı güdüleyici, teşvik edici sözler kullanılmalı, kendilerine güvenleri oluşturulmalıdır.

7. Öğrencinin-öğrenciye yardımlaşma ve işbirliği etmesi uygulamalarına yer verilmelidir. Öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabul etmesi ve ona yardımcı olması sağlanmalıdır.

8. Çocuklara başarabileceği görevler verilmeli, başarısız olduğu noktada bırakılmamalı, öğrenmeyi engelleyecek sözler söylenmemeli, başarısı ödüllendirilmelidir.

9. Kaynaştırma öğrencisinin özür ve özelliği ne olursa olsun durumunu olduğu gibi kabul etmek, benlik ve kişilik gelişimine saygı duymak temel alınmalıdır.

10. Çocuğun kişiliğini, güvenini, ilgisini sarsacak sözlerden kaçınılmalıdır.

11. Kaynaştırma eğitiminin engelli çocuğu normal hale getirmek değil, onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmasını sağlamak ve toplum içinde yaşamasını kolaylaştırmak olduğu unutulmamalıdır.

1.3.6. Kaynaştırma Eğitiminde Değerlendirme

Kaynaştırma uygulamalarında eğitimlerini sürdüren öğrenciler devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınav yönetmeliğine göre değerlendirilir. Ancak bireysel ve gelişim özellikleri dikkate alınarak, sınavlarda gerekli önlemler alınır ve düzenlemeler yapılır. Değerlendirmede, öncelikle bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflerin gerçekleştirilmesi esas alınır.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma eğitiminin değerlendirilmesi aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Zihinsel öğrenme yetersizliği olan öğrencilere, ilköğretimde sınıf tekrarı yaptırılmaz. Ancak, yaşı ve fiziksel gelişimi uygun öğrenciler, sınıf öğretmeninin önerisi ve ailelerin onayı ile birinci sınıfı iki yıl tekrar edebilirler. İlköğretim programını başarı ile tamamlayanlara diploma; alınan her türlü özel eğitim önlemine rağmen, ilköğretim programı/uyarlanmış ilköğretim programının amaçlarını gerçekleştiremeyen öğrencilere öğrenim belgesi verilir. (Yine ilköğretim Kurumları Yönetmeliğinde de Madde-47: “Kaynaştırma öğrencisine sınıf tekrarı yaptırılmaz.” ifadesi yer alır)

Görme yetersizliği olan öğrencilere, yazılı yoklamalarda yeteri kadar zaman verilir. Braille-kabartma yazı olarak verilen yanıtlar sınavdan hemen sonra öğretmenin öğrenciye okutmasıyla değerlendirilir. Yazılı yoklamalarda daktilo, bilgisayar gibi cihazlardan yararlanılabilir. Bu öğrenciler, çizimli ve şekilli sorulardan muaf tutulurlar.

İşitme yetersizliği olan öğrenciler; ilköğretim ve orta öğretimde istekleri doğrultusunda yabancı dil programlarının bazı konulardan veya tamamından muaf tutulurlar. Bu öğrencilerin başarıları yazılı sınavlar, ödevler ve projelerle değerlendirilir.

Ortopedik yetersizliği olan öğrencilerden; yazmada güçlük çektiği belirlenenler sözlü olarak değerlendirilir. Sinir sisteminin zedelenmesi ile ortaya çıkan yetersizliği olanlar ise; çoktan seçmeli testler ile değerlendirilebilir.

Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesinde yazılı sınavlar, ödevler ve projeler dikkate alınır.

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler; güçlükten etkilenme durumlarına göre yazılı sınav veya sözlü değerlendirmelerin herhangi birinden istekleri doğrultusunda muaf tutulurlar. Hiperaktivite ve dikkat yetersizliği olan öğrencilerin bu özellikleri göz önüne alınarak kısa yanıtlı ve az sorulu yazılı sınavlar, ödevler ve projelerle değerlendirilirler.

Otistik ve duygusal uyum güçlüğü olan öğrencilerin değerlendirilmeleri; öğrencilerin hazır oldukları zamanlarda yapılır.

Sosyal uyum güçlüğü olan öğrencilerin durumu okul tarafından ayrıntılı bir rapor düzenlenerek özel eğitim hizmetleri kuruluna gönderilir. Özel eğitim hizmetleri kurulu, bu öğrenciler için tedavi, psikolojik danışmanlık, rehabilite, bakım-gözetim-koruma altına alma, moral ve maddi destek gibi konularda ilgili kurum ve kuruluşlarla İş birliği kurarak, gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Bu öğrencilerin değerlendirilmesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin görüşü dikkate alınır, esnek ve hoşgörülü davranılır.

Alınan özel eğitim önlemlerine rağmen, her tür ve kademedeki bir dersin öğretim programında başarısız olan öğrenciyi; diğer derslerindeki ortalamaya bakılarak, genel başarı ortalamasının altında bir not ile değerlendirilmez.

1.3.7. Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

1.3.7.1. Engelli Çocuğa Yararları

1. Bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığı ile kapasite ve öğrenme hızına uygun eğitim alırlar.
2. Özelliklerine uygun eğitsel, sosyal ve fiziksel ortamlar düzenlendiği için uyum, başarı ve kendilerine güven kazanmaları kolaylaşır.
3. Destek eğitimi sayesinde zayıf yönlerini kısa sürede yeterli hale getirebilirler.
4. Kendine güven, takdir edilme, cesaret, sorumluluk, bir işe yarama duygusu gibi sosyal değerler dizgesi gelişir.
5. Sosyal bütünleşmeleri kolaylaşır.
6. Kaynaştırma ortamlarında olumsuzdan çok, olumlu davranış kazanırlar.
7. Model olma ve özdeşim kurmaları kolaylaşır.
8. İletişim, işbirliği, kabullenme, ortak yaşam becerileri edinirler.
9. Algı sistemi ve öğrenme özelliklerine uygun yöntem teknik araç ve gereçlerin kullanılması sayesinde öğrenmeleri pekişir.
10. Eğitim programlarına ek olarak aile eğitimi, sosyal, kültürel, serbest zaman etkinlikleri sayesinde bütünsel gelişimleri kolaylaşır.

1.3.7.2. Normal Çocuklar İçin Yararları

1. Engelli insanlara karşı şartsız kabul, hoşgörü, yardımlaşma, ortak yaşam, demokratik ve ahlaki anlayışları gelişir.
2. Bireysel farklılıkları doğal karşılar ve saygı gösterirler.
3. Kendi yetersizliklerini görme, bunları kabul etme ve giderme davranışları gelişir.
4. Saldırganlık, kıskançlık, kendine güvensizlik, vb. davranışlarında öz olma görülür.
5. Liderlik, model olma ve sorumluluk duygusu gelişir.

1.3.7.3. Ailelere Yararları

1. Çocukların ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri konusunda daha sağlıklı bilgi edinirler.
2. Çocuk üzerindeki beklentileri, çocukların kapasitesiyle bağdaşım göstermeye başlar.
3. Çocuktaki gelişmelere bağlı olarak kaygı ve güvensizlik duygusu umuda dönüşür.
4. Çocuğun eğitim, bakım, davranış düzenleme vb. konularda bilgilenirler.
5. Okula bakış açısı değişim ve işbirliği gelişir.
6. Aile içi çatışmalar azalır, aile sağlığı ve iş verimliliği artar.

1.3.7.4. Öğretmenlere yararı

1. Şartsız kabul, hoşgörü, sabır, bireysel özelliklere saygı davranışı gelişir.
2. Bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlama ve uygulamada daha başarılı olurlar.
3. Eğitimde ekonomiklik sağlanır.
4. Disiplinle ilgili değerlendirme ölçütü gelişir.

1.3.8. Kaynaştırma Eğitime Yönelik Hazırlık çalışmaları

1.3.8.1. Uygun program hazırlama

Kaynaştırma eğitimine alınacak engelli çocuğun özür türü, derecesi ve eğitim ihtiyaçları belirlendikten sonra, durumuna en uygun eğitim modeli seçilmeli ve eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu programların bireyselleştirmesi yapılmalı, hangi ders ve etkinlikleri normal çocuklarla birlikte yapacağı, hangi derslerde destek eğitimi verileceği önceden belirlenmelidir.

MEB Özel Eğitim hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesi f bendi, “özel eğitim gerektiren bireyler için, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.” Diyerek BEP’in hazırlanmasını ve uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir.

1.3.9. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan, bireyin, ailenin ve öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitimlerini içeren özel eğitim programıdır (M.E.B., 2000).

1.3.9.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Aşamaları

1. Bireyselleştirilmiş eğitim programını hazırlayacak ekibin oluşturulması,
2. Çocuğun eğitsel performans (işlevde bulunma) düzeyinin belirlenmesi,
3. Uygun eğitim ortamları ve bu ortamlarda sunulacak destek hizmetlerin belirlenmesi,
4. Bireyselleştirilmiş öğretim programının hazırlanması,
5. Uzun ve kısa dönemli amaçların belirlenmesi,
6. Uygun öğretim materyalleri ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesi,
7. BEP’ in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirme biçimine karar verilmesi.

1.3.9.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Amaç ve İşlevleri

Bireyselleştirilmiş eğitim programının temel amacı, bu öğrencilere en üst düzeyde yararlanabilecekleri eğitim fırsatları sunmaktır.

BEP'in işlevleri şu şekilde özetlenebilir,

BEP toplantıları, aile ve okul personeli arasındaki iletişim aracıdır. Öğrencinin gereksinimleri, nelerin sağlanabileceği ve karşılaşılabilecek durumların neler olabileceği konusunda her iki tarafa da eşit söz hakkı sağlar.

BEP, öğrencinin gereksinimi olan özel eğitim hizmetleri ve ilişkili destek hizmetlerin öğrenciye sunulacağına ilişkin yazılı bir taahhüttür.

BEP ailenin, okulun ve ilişkili tüm birimlerin çalışmalarını ve bunların öğrenciye katkılarını izleme ve değerlendirme aracıdır.

1.3.9.3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Öğeleri

1. Öğrencinin o andaki eğitsel işlevde bulunma veya performans düzeyi.
2. Eğitsel performans düzeyi, bulunduğu gelişim evresi ve yaş gibi faktörleri dikkate alınarak belirlenen bir yılın sonunda gerçekleşecek uzun dönemli amaçlar.
3. Uzun dönemli amaçlara ulaşmayı sağlayacak kısa dönemli amaçlar.
4. Öğrenciye sağlanabilecek özel eğitim ve destek eğitim hizmetleri.
5. Öğrenciye sunulan hizmetlerin ne zaman başlayacağını, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi.
6. Öğrenciye sunulacak hizmetlerden sorumlu olan kişiler.
7. BEP'in objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceği.

1.3.9.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına Kimlerin İhtiyacı Vardır?

Aynı yaş grubundaki çocuklara sağlanan eğitim olanaklarından yararlanmasını engelleyen özel eğitim gereksinimli olan bireylerin(kaynaştırma öğrencisi),

Engeli ya da yetersizliği, eğitimsel performansını olumsuz olarak etkileyen bireylerin, gereksinimlerinin karşılanması için özel düzenlenmiş destek eğitime gereksinim duyulan bireylerin bireyselleştirilmiş eğitim programına ihtiyacı var demektir.

Bireyselleştirilmiş eğitim planı öğrencinin çeşitli alanlarda hangi seviyede olduğunu açıkça gösterir. Bu yüzden planı hazırlamadan önce öğrencinin seviyesinin tespit edilmesi gerekir. Örneğin; okuma-yazma alanında öğrenci

kalemi yazmaya uygun tutabiliyor mu, çizgi çizebiliyor mu, yoksa daha ileri bir aşamada mı? Ayrıca çocuğun hoşlandığı etkinlikler ya da nesnelere nelerdir, pekiştirici olarak ne kullanılacak? İşte bütün bunların bilinmesi, çocuğun becerisinin üzerine yeni hedefler koyabilmek için gereklidir.

Bireysel programlar hazırlanırken ilk önce, öğrenci için kısa vadeli, uzun vadeli ölçülebilir amaçlar oluşturulması gerekir. Daha sonra bu amaçlara ulaşmak için hangi çalışmaların yapılması gerektiği ortaya konulacaktır. Amaçlar belirlenirken her öğrencinin durumu ayrı ayrı göz önüne alınarak bireyselleştirilmelidir.

1.3.9.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Uzun ve Kısa Dönemli Amaçların Yazımı

Uzun Dönemli (Yıllık) Amaçlar: Öğrencinin uzun bir zaman sonunda (bir öğretim dönemi ya da öğretim yılı gibi.) edinmesinin istediğimiz davranışlardır. Bu davranışlar öğrencinin bir dönemde, yılsonunda ya da ünite sonunda başarmasını beklediğimiz beceriler ve özelliklerdir. Şu sorular, öğrenci için uzun dönemli amaçların belirlenmesine yardım eder. ‘Yetersizliği nedeniyle genel programı alanlardan hangisinde sorunu var?, Yeterli olduğu program alanları nelerdir?, Öğrenci öğretim yılı sonunda ne yapması gerekir?’ gibi. Öğrenciler için hangi amaçların seçileceği ve özel eğitim hizmeti alması eğitim gereksinimlerine göre belirlenir.

Uzun dönemli amaçlar var olan performans düzeyi ile ilgili olmalıdır. Öğrencinin var olan performansı, onun yeterli ve yetersiz olduğu alanlar hakkında temel bilgileri oluşturur. Bu bilgiler onun eğitsel programının düzenlenmesine yardımcı olur. Uzun dönemli amaçların belirlenmesi ve uygulanması, var olan performansın doğru olarak belirlenmesine bağlıdır. Bireyin o anki performans düzeyi, öğretime hangi noktadan başlanacağını belirtir. Örneğin, öğrenci 1’er 1’er 100’e kadar sayabilmektedir. Öğrenci için bir sonraki uygun basamak ifadesi, “onar onar 100’e kadar sayar” olabilir.

Kısa Dönemli Amaçlar: Öğrencinin var olan performans düzeyi ile uzun dönemli amaç arasında kalan ve daha kısa sürede gerçekleştirilen alt amaçlardır.

Uzun dönemli amaçların genel olmasına karşın, kısa dönemli amaçlar daha özel ve ayrıntılıdır.

Kısa dönemli amaçlar hazırlanırken, “Bireyin şu andaki performans düzeyinden, uzun dönemli amaçlara ulaşabilmesi için hangi aşamaları yerine getirmeli?” “Uzun dönemli amaca ulaşmak için öğrencinin ne yapmasını gerekli görüyorsunuz”, ya da “Amaçlara ulaşmak için temel kilometre taşları nelerdir?” sorularına yanıt aranmalıdır. Kısa dönemli amaçların belirlenmesinde amacımız, öğrencinin var olan performans düzeyi ile yıllık amaçlar arasında ölçülebilir gözlenebilir adımları planlamaktır.

1.3.9.6. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 63_Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda, özel eğitim gerektiren bireyler için, bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulur.

Bu birim; kurum müdürü veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında, gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, aile, özel eğitim gerektiren öğrenci, rehber öğretmen-psikolojik danışman, eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen, özel eğitim gerektiren öğrencinin sınıf öğretmeni veya hazırlanan programın içeriğine uygun branş öğretmeni, gerektiğinde izleme tanılama ve değerlendirme ekibinden görevli bir kişiden oluşur.

1.3.9.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim programı Geliştirme Biriminin Görevleri

a)Başkan (Okul Müdürü):

- Birimi oluşturur, üyeleri belirler, toplantıları planlar,
- Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde, bireyin gereksinimleri doğrultusunda kurum içi düzenlemeleri yapar,

- Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi sürecinde yapılan çalışmaları, değerlendirmeleri izler, gereksinim duyulan araç-gerecin geliştirilmesi veya sağlanması için özel eğitim hizmetleri kurulu ile eş güdümlü çalışır.

b)Gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen;

- Kurumun olanaklarına ve bireyin gereksinimlerine göre hazırlanan bireysel eğitim planlarını, kaynaştırma uygulamaları yapılan kurumlar ile özel eğitim kurumlarında uygular.

-Değerlendirme ölçeklerinin geliştirilmesinde görüşünü bildirir,

- Gerekğinde bireye, aileye, öğretmene ve kuruma bilgi verir.

c)Öğretmen:

- Bireysel eğitim programlarının hazırlanmasında uygulanmasında ve değerlendirilmesinde etkin görev alır,

- Planlanan eğitim programlarını uygulamaya dönüştürür,

- Bireyin gelişimine göre yeni bireysel eğitim programı önerileri hazırlar.

d)Aile:

- Bireysel eğitim programının geliştirilmesi sürecinde gereksinimlerini iletir,

- Çocuğu ile ilgili hedeflerini ve planlarını belirtir,

- Eğitim programının uygulanması sırasında çalışmalara etkin bir şekilde katılır, gerektiğinde eğitim araç-gereç desteği sağlayabilir.

e)Özel eğitim gerektiren birey:

- Bireysel eğitim programlarının hazırlanışı sırasında kendi gereksinim ve isteklerini belirtir,

- Çalışmalara etkin bir biçimde katılır,

- Değerlendirme sonrasında çıkan eğitim önlemi ve yöneltme kararında isteğini belirtir.

f)Rehber öğretmen-psikolojik danışman:

- Bireyin özel eğitim gereksinimler doğrultusunda görüşünü belirtir ve bireye rehberlik yapar,

- Bireyin gelişimini izler.

g)Eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi:

- Birey için saptanan destek eğitim hizmetlerinin uygulanmasında rehberlik eder,

- Bireyin gelişimini okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi ile iş birliği içinde izler.

h)Eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen:

- Bireysel eğitim programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesine etkin görev alır,

- Değerlendirme ölçekleri geliştirir. Gereksinim duyulan araç-gerecin geliştirilmesi veya sağlanması için başkan ile eş güdümlü çalışır,

- Bireyin gelişimine göre yeni bireysel eğitim programı önerileri hazırlar.

- Gerektiğinde bireye, aileye, öğretmene danışmanlık yapar.

1.3.10. Zihin Özürlü Öğrencilerin Kaynaştırılması ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Son zamanlarda dünyada özürlü bireylerin normal gelişim gösterenlerin bulunduğu eğitim ortamlarına yerleştirildiği görülmektedir. Kaynaştırma uygulamasının özürlü bireylerin sahip olduğu potansiyeli en üst düzeye çıkarabileceği savunulmaktadır (Civelek, 1997). Ancak, bu konu ile ilgili uygulamada görülen eksiklikler bulunmakta bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar da sınırlı sayıda kalmaktadır.

Kaynaştırma uygulaması ile ilgili öğretmenlerle, özürlü çocuk anne-babalarıyla, okul yöneticileriyle, ilgili olarak yapılan araştırmalara rastlanmasına rağmen, normal çocuk anne-babalarıyla yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür.

Gottlieb ve Leyser (1996) normal sınıflardaki öğrencilerin anne-babalarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları on yıl arayla iki kez değerlendirmişlerdir. Her ikisinde de ailesinde özürlü birey bulunan anne-babaların tutumları ile ailesinde özürlü birey bulunmayan anne-babaların tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın göze çarpan bulgusu ailesinde özürlü birey bulunan ailelerin ikinci değerlendirmede olumlu tutumlar sergilemesidir. Ailesinde özürlü birey

bulunmayan ailelerin tutumlarında ise değişiklik bulunmamıştır (Akt.:Öncül, 2003).

Baykoç-Dönmez, Aslan ve Avcı (1997) yaptıkları başka bir çalışmada kaynaştırma uygulamasında yer alan ya da almayan normal öğrenciler ve velilerinin, kaynaştırma, özürlü birey ve onların eğitimlerine yönelik duygu ve düşüncelerini saptamak amacıyla öğrenci ve velilerine anket uygulamışlardır. Araştırma sonucunda öğrenci ve velilerin özürlü bireylere yardım etme ile ilgili olarak istekli oldukları, ancak zihin özürlü bireylerle eğitim alma konusunda diğer özür gruplarına göre daha az istekli oldukları görülmüştür (Akt.:Öncül, 2003).

Özbaba (2000) okulöncesi eğitimcilerin ve normal çocuk ailelerinin özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ile normal çocukların kaynaştırılmasına ilişkin tutumları belirlenmiştir. Bu çalışmada İstanbul'da 300 veli ve 32 eğitimci olmak üzere toplam 332 katılımcı yer almıştır. Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı bir okulöncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan özürlü ve özürlü olmayan çocuğa sahip anne-babalarla, bu kurumda görev yapan okulöncesi eğitim öğretmenleri yer almıştır. Bu amaca yönelik olarak anne-babalara kişisel bilgi formu, eğitimcilere yönelik kişisel bilgi formu ve kaynaştırmaya karşı tutum ölçeği hazırlanmıştır. Bulgulara bakıldığında, normal çocuk anne-babalarının özürlü çocuğu sahip olmasının, okulöncesi dönemde kaynaştırmaya karşı tutumlarını etkileyebilirken, öğretmenlerin özel eğitim konusunda bilgi sahibi olmalarının, okulöncesi dönemde kaynaştırmaya karşı tutumunu etkilemediği saptanmıştır. Özürlü çocuğa sahip anne-babaların okulöncesi dönemde tutumlarının olumlu olduğu, özürlü çocuklarının özür türünün ise tutumlarında olumsuz bir etkiye yol açtığı saptanmıştır (Akt.Öncül, 2003).

1.3.11. Kaynaştırma Eğitiminin Engelleri

Özel gereksinimli öğrencilerin, normal sınıf ortamlarında akranlarıyla birlikte eğitilmeleri giderek daha fazla kabul edilmekle birlikte uygulamada karşılaşılan bazı engeller nedeniyle istendik davranışlar yeterince elde edilememektedir. Bu Engellerden bazıları şunlardır;

1. Olumsuz Öğretmen Tutumları
2. Uygun Personel ve Destek Servislerinin Olmaması

3. Genel ve Özel Eğitimin Farklı Algılanışı
4. Fiziksel Çevrenin Yetersizliği

1.3.11.1. Olumsuz Öğretmen Tutumları

Olumsuz öğretmen tutumları, kaynaştırma eğitiminin en önemli engellerinden birisidir. Kaynaştırmaya yönelik olumsuz tutumlara sahip olan öğretmenler, bu eğitimin engelli olmayan çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğini ve özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve sosyal yönden yararlanamayacaklarını ifade etmişlerdir (Salend, 2001; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin olumsuz tutumları, destek eğitim hizmetlerinin yetersizliğinden, sınıftaki öğrenci sayısının fazla oluşundan, özel gereksinimli öğrencilerle yetersiz ve olumsuz deneyimlerden ve özel gereksinimli öğrencilerin davranışlarını yönlendirme, uygun öğretim programını hazırlama ve uygulama konularında yeterli donanıma sahip olmamadan kaynaklanmaktadır (Salend, 2001; Scruggs ve Mastropieri, 1996; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Bu konuda yapılan kapsamlı bir araştırmada (Scruggs ve Mastropieri, 2000; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006) öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kaynaştırma düşüncesini benimsemekle birlikte, sınıflarında özel gereksinimli bir öğrencinin bulunmasına karşı isteksiz oldukları bulunmuştur. Araştırmada öğretmenlerin çoğunluğu, engelli öğrencilerin sınıfı rahatsız edeceklerini ve daha fazla ilgiye gereksinim duyacaklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı yeterli zaman, eğitim, araç-gereç ve personel desteği olduğunda kaynaştırmanın başarıyla uygulanacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler hafif ve orta derecede engelli bireylerin kaynaştırma için daha uygun olduğunu da dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak, kaynaştırma eğitimine yönelik olumsuz öğretmen tutumlarına uygulamada genellikle karşılaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu tutumlarını olumlu hale getirmek için öğretmene ihtiyaç duyduğu zamanın, eğitimin, personel ve materyal desteğinin sağlanmasına ve sınıftaki öğrenci sayısının azaltılmasına dikkat edilmelidir. Bütün bunların yanı sıra, öğretmenin de öğretmeye ve

kaynaştırma konusunda yardım almaya istekli olması gerekmektedir. Öğretmenin bu konuda istekli olması olumlu tutum geliştirebilmesinde en büyük etkidir.

1.3.11.2. Uygun Personel ve Destek Servislerin Olmaması

Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireyin hiçbir özel eğitim desteği almadan normal eğitim sınıfına yerleştirilmesi demek değildir. Bazı durumlarda öğretmene ve kaynaştırmaya tabi öğrenciye destek hizmetleri sağlanmalıdır. Bu hizmet sağlanamazsa kaynaştırmadan yararlanma oranı düşebilir. Ülkemizde, normal eğitim okullarında sınıf öğretmenine özel gereksinimli öğrencinin belirlenmesinde, değerlendirilmesinde, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasında ve öğretimin planlanmasında ve uygulanmasında yardım edecek destek servisleri bulunmamaktadır. Bu servislerin bulunmaması kaynaştırma uygulamasından yeterince yararlanılamamasına sebep olmaktadır.

1.3.11.3. Genel ve Özel Eğitimin Farklı Algılanması

Özel eğitim ve genel eğitim programlarını uygulama bakımından çok büyük farklılıklar olmasına rağmen genel eğitim okullarında görev alacak öğretmenler özel eğitime ilişkin yetersiz donanımla mezun olmaktadır. Ülkemizde kaynaştırma uygulaması yasal ve uygulama düzeylerinde kabul görmesine rağmen öğretmen yetiştiren programların içeriğinde kaynaştırma ve özel eğitime ilişkin derslerin bulunmadığı gözlenmektedir. Bu durum hizmet içi eğitim uygulamalarıyla giderilmeye çalışılmaktadır. Bu sıkıntının giderilmesi için tüm öğretmenler mesleki eğitimleri sırasında özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik uygulamalı ve kuramsal dersler almalıdır. Nitekim alanda yapılan araştırmalarda, genel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler, kendilerini özel gereksinimli öğrenciler için hazırlıksız hissettiklerini ve işbirliği içinde çok az zamanlarının olduğunu belirtmişlerdir (Baker ve Zigmond, 1995; Manset ve Semmel, 1997; Scruggs ve Mastropieri, 2000; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

1.3.11.4. Fiziksel Çevrenin Yetersizliği

Özel gereksinimli bireyler sahip oldukları özelliklere göre özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duymaktadırlar. Genel eğitim okullarının fiziki

yapıları kimi zaman kaynaştırma uygulamalarına engel oluşturmaktadır. Okulların fiziki yapısı öğrencilerin gereksinimlerine göre en az yardımla bağımsız hareket etmelerine olanak sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.

1.3.12. Kaynaştırma Destek Eğitim Hizmetleri

Sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sınıf içinde verilen destek eğitim hizmetlerini şöyle sıralayabiliriz:

1.3.12.1. Özel Gereksinimli Öğrenci Sınıftan Ayrılmadan Sağlanan Destek Eğitim Hizmetleri

Danışman Yardımlı Genel Eğitim Sınıfı: Özel gereksinimli öğrenci bir okul gününün tamamını genel eğitim sınıfında geçirir. Doğrudan özel eğitim almaz (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt.Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Bu hizmette özel eğitim danışmanı öğretmene öğretimi uyarlama, problem davranışlarla başa çıkma ve öğrencinin sınıfa kabulünü artırma konularında danışmanlık yapar. Ayrıca sınıf içinde materyalleri öğrencinin gereksinimlerine göre nasıl uyarlayacağı ya da hazırlayacağı, çeşitli malzemeleri nasıl kullanacağı konularında da öğretmene bilgi verir. Bu düzenlemede sınıf öğretmeni eğitimden birinci dereceden sorumludur. Bu destek hizmeti öğretmenin bilgi ve becerilerinin gelişmesine yardım eder (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Özel Eğitim Öğretmeni Yardımı ile Genel Eğitim Sınıfı: Özel gereksinimli öğrenci, eğitimini genel eğitim sınıfında sürdürür ve öğretmenden özel eğitim desteği alır. Özel eğitim öğretmeni, özel gereksinimli öğrencinin sınıfa uyumunu sağlamak, öğretmene öğrenci ile çalışmada yardımcı olmak, engelli olmayan öğrencilerle çeşitli etkinlikleri gerçekleştirmek, doğrudan sınıfta öğretim yapmak ve öğrenciler arasında olumlu etkileşimi oluşturmak gibi konularda yardımcı olur (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt.Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Yardımcı Öğretmenle Genel Eğitim Sınıfı: Sınıf öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni sınıf içinde beraber çalışırlar. Sınıftaki öğrencilerin eğitiminden birlikte sorumludurlar. Bu destek sistemi genel eğitim sınıfında iki öğretmenin birlikte çalışması yönünden avantajlı görünmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

1.3.12.2. Özel Gereksinimli Öğrencinin Sınıf Dışında Aldığı Destek Eğitim Hizmetleri

Kaynak Oda: Kaynak oda, özel gereksinimli öğrencinin bir okul gününün en az yüzde 21'ini en fazla yüzde 60'ını genel eğitim sınıfı dışında özel eğitim hizmeti almak için geçirdiği yerdir (Ysseldyke, Algozzine ve Thurlow, 2000; Akt. Sucuoğlu ve Kargin, 2006). Özel gereksinimli öğrenci, özel eğitim öğretmeninden bireysel ya da küçük grup şeklinde eğitim alır ve çoğu zaman öğrencinin sınıfında gördüğü eğitime paralel bir eğitim sürdürülür.

Gezici Özel Eğitim Öğretmeni: Bir okuldan diğerine giderek gezici özel eğitim hizmeti verir. Özel gereksinimli öğrenci bir okul gününün çoğunu sınıfta geçirir. Ancak günün belirli zamanlarında gezici öğretmenden destek almak için sınıftan ayrılır.

1.3.13. Kaynaştırmanın Tarihçesi

Kaynaştırmanın başlangıcı birçok farklı nedenden kaynaklanmıştır. 1950'li yılların başında ABD'de çocukları özel gereksinimli olan aileler gönüllü kuruluşlar kurarak, çocukların kendilerine şans verildiğinde öğrenebileceklerini ve bu şansın normal sınıflarda eğitim gören akranlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. 1960'lı yıllarda bu düşünce eğitimciler tarafından sorgulanmaya başlanmıştır. Böylece kaynaştırma 'eşit eğitim' fırsatını savunan bir düşünce olarak başlamıştır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006).

Yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda kaynaştırmanın; etiketlemeyi önleyen, çocuğu sosyalleştiren, öğrenme güdüsünü yükselten ve öğrencinin özelliğine uygun eğitim alabilmesini sağlayan bir uygulama olduğu belirlenmiştir.

1.3.14. Ülkemizde Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Dayanakları

Kaynaştırma uygulaması ülkemizde yasal olarak 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı 'Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu' ile benimsenmiştir.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun 4. maddesinde 'Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında, normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır' hükmü yer alır.

1985 yılında yayınlanan Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği'nin 70. maddesinde 'Yatılı özel eğitim okuluna alınmayı gerektirmeyen özel eğitime muhtaç çocuklar için il içindeki diğer okullarda özel eğitim tedbirleri alınır' hükmü yer alır. 77. maddede ise 'Resmi ve özel ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullarda özel sınıf açılmadığı durumlarda özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflara devam ettirilmesi ve destek olarak da okul içinde açılacak olan yardımcı dersliklere gönderilmesi' hükmü getirilmiştir. Ancak bu hükümlerde bazı belirsizlikler vardır.

30.05.1997 tarihli KHK/573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 12. maddesinde 'Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür' kararı yer almaktadır. Ayrıca 14. maddede şu kararlar bulunmaktadır: 'özel eğitim gerektiren bireylere her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkânları sağlanır. Herhangi bir eğitim kurumuna devam edecek durumda olmayan zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylere, yetersizlikten etkilenme düzeyine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programları uygulanır'.

Ocak 2000'de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise kaynaştırma ile ilgili daha açıklayıcı hükümler yer almaktadır. Yönetmelikte (Madde 67) kaynaştırmanın tanımı 'Kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır' şeklinde yer almıştır.

1.3.15. Bazı Dünya Ülkelerinde Kaynaştırma

1.3.15.1. Almanya

Almanya'daki özel okullar iyi organize edilmiş bir sisteme sahiptir. Özel eğitime herhangi bir nedenden dolayı (fiziksel, ruhsal, sosyal...v.b. yönlerden

öğrenme güçlüğü olan) muhtaç öğrenciler bu özel okullarda eğitim almak zorundadırlar (Sağlam, 1999, s. 50).

Fiziksel, ruhsal veya sosyal açıdan yetersiz olan çocuklar için ayrılaştırılmış özel eğitim okulları mevcuttur.

Engelli veya engelli olmayan öğrenciler için eğitim bir yaşam boyu verilmeye devam edilmektedir.

Almanya’da engellilerin aşırı korumacılık veya toplumdaki soyutlanmalarından kaçınmak için ‘mümkün olduğunca özel yardım-mümkün olduğunca birlikte eğitim’ ilkesi benimsenerek kaynaştırma uygulamaları desteklenmektedir (O.E.C.D.,1995, s. 103).

1.3.15.2. Portekiz

Portekiz eğitim sistemi 1986 Temel Eğitim Yasası ile yeniden düzenlenmiştir. Bu yasada özel eğitimin genel amacı; bedensel ve zihinsel engelli çocukların toplumsal ve eğitimsel uyumlarının sağlanması olarak yer almıştır. Bu amaçlar doğrultusunda kaynaştırmalı eğitime öncelik verilmesi planlanmıştır.

1991 yılında engelli çocukların 20 kişilik sınıflarda gerekli donanımlarla normal okullarda eğitim alabilmesini öngören yasa mali sıkıntılar yüzünden tam anlamıyla uygulanamamıştır. Bu nedenle kaynaştırma uygulamasının sivil toplum örgütlerinde uygulanması yoluna gidilmiştir (McConachie, Smyth ve Bax, 1995; Akt. Kuz, 2001).

Portekiz’de özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi birlikte uygulanmaktadır. Bunun yanında bazı okullarda özel destek sınıfları oluşturularak, işitme engelliler için de özel sınıf düzenlemeleri yapılmıştır.

1.3.15.3 İspanya

İspanya’da engelli çocukların eğitiminde de zorunlu eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi için bu çocuklara diğer çocuklara sunulan eşit olanakların sunulması ve normal eğitim okullarında uyumlarının sağlanması kararlaştırılmıştır. Kaynaştırma sınıflarında en fazla iki öğrenme güçlüğü olan öğrenci bulunmaktadır ve bu sınıftaki öğrenci sayısı diğer sınıflara göre daha azdır (Sağlam, 1999, s. 201).

1.4. KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA SOSYAL KABULÜN ARTTIRILMASI

Kaynaştırmanın asıl amacı, özel gereksinimli öğrencilerin sınıf ortamının aktif üyeleri olmalarını, olmayan akranları ile etkileşime geçerek sosyal beceri ve kabullerinin artmasını sağlamaktır. Ancak, kaynaştırma uygulamalarının etkilerini araştıran çalışmalar, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarına yerleştirilmeleri sosyal kabullerini olumlu yönde etkileyecek fikrini desteklememektedir (Westwood, 1997; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Beklenenin aksine bu öğrenciler sınıfta yalnız kalmakta; yetersizlikleri, davranışları ya da bazı özellikleri nedeniyle sınıf arkadaşları, öğretmenleri ve diğer çocukların anne-babaları tarafından dışlanmaktadır (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Özel gereksinimli bir öğrencinin gerekli hazırlık yapılmadan, sınıf öğretmenine ve kendisine gereksinimleri doğrultusunda destek sağlanmadan genel eğitim sınıfına yerleştirilmesi durumunda üç problem durumu ortaya çıkabilmektedir (Westwood, 1997; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Öğrenci, kendinden akranlarını gözlemeyebilir ve taklit edemeyebilir, engelli olmayan çocuklar engelli çocuğu kabul etmeyebilirler, sınıf öğretmeni engelli çocuğun sosyal kabulü için müdahale etmeyebilir. Kaynaştırma uygulamalarının temel amacı, ‘özel gereksinimli bireyin akranları etkileşim kurmaları ve akranları tarafından kabul edilmeleri (sosyalleşmesi)’ olarak kabul edilmelidir.

1.4.1. Sosyal Kabulü Etkileyen Faktörler

1.4.1.1. Özel Gereksinimli Çocuğa İlişkin Faktörler

a) Akranlarından Farklılıkları (Engelin Görünürlük Düzeyi): Bireyler birbirileriyle etkileşirken benzerlikler sosyal kabulü kolaylaştırırken, farklılık olması durumu diğerleri tarafından dışlanmasına ya da sosyal kabulün düşük olmasına yol açabilir. Bazı bireyler fiziksel özellikleri nedeniyle diğerlerinden farklı görünmekte, bazıları da kullandıkları koltuk değnekleri, işitme cihazları veya Braille alfabesi ile yazılmış kitapları nedeniyle farklı algılanabilmektedir.

Öğrenme güçlüğü olanlar okuma-yazma ya da matematik becerileri açısından farklılaşmakta, üstün zekâlılar ise yetenekleri ve öğrenme potansiyelleri açısından farklı kabul edilmelerine yol açmaktadır. Engelin görünebilirliği ne kadar artarsa, sosyal kabulünde ona oranla azaldığı düşünülmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006)

b) Akademik Başarısı: Akademik başarı özellikle ilköğretim döneminde sosyal kabulü etkileyen bir etmendir. Akademik becerilerdeki yetersizlik, yavaşlık özel gereksinimli çocuğun kabulünü etkilemekte ve bu yetersizlikler çocuğun sosyal farkını daha belirgin hale getirmektedir. Özel gereksinimli bireyler, akranlarıyla aynı ortamda eğitim gördükleri zaman, hem yetersizliklerinden hem de sınıf ortamında kabullerinin az olmasından akademik başarıları düşük olabilir. Örneğin görme ve işitme engelli öğrencilerin akranlarıyla aynı hız ve seviyede öğrenebilmeleri çok güçtür. Zihinsel engelli öğrenci, akranlarından daha yavaş ve güç öğrenmekte, özellikle akademik derslerde sık sık başarısızlık yaşamaktadır. Bu başarısızlıklar çocukların sınıf ortamında çekingen olmasına yol açabilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006)

c) Davranışları: Özel gereksinimli öğrencilerin akranları ve öğretmenleri tarafından kabul görmeyen ve dışlanmalarına neden olan bir diğer önemli faktör davranışlarıdır. Bu çocuklar çeşitli nedenlerle akranlarından daha fazla problem davranış sergileyebilmekte ve diğerlerine zarar verebilmektedir. Bu davranışlar genelde çocuğun engeline atfedilmekte ve öğretmenler genelde problem davranışlarına odaklanıp, çocuğun özelliklerini ve birçok olumlu özelliği göz ardı etmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006)

d) Sosyal Beceriler: Sosyal beceriler, diğerleriyle etkileşim kurmak için sergilenen, ortam ve durumlara göre farklılaşan, belli ortamlarda sosyal sonuçları eleştirmemizi sağlayan becerilerdir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Parmak kaldırmak, yardım etmek, paylaşmak, iş birliği yapmak, selamlaşmak, sıra beklemek, eleştiri ile başa çıkmak gibi sosyal becerilere sahip olmak daha olumlu etkileşim ve iletişim kurmaya yardımcı olan sosyal becerilerdir ve bu becerileri yerine getiren bireyler yetişkinler tarafından daha uyumlu kabul edilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal gelişimleri, diğer yetersizliklerine nazaran daha yavaş olmakta, çevreden gelen sosyal ipuçlarını ve diğerlerinin

davranışlarını anlama ve yorumlamada sorun yaşayabilmektedirler (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Sosyal beceriler, akademik beceriler için önkoşuldur. Örneğin dinleme becerisi olmayan, derste konuşmak sırasını beklemeyen, akranları ile iş birliği yapamayan çocuğun akademik becerileri de olumsuz etkilenir ve bu durum çocuğun sosyal kabulüne de yansır. Sosyal becerilerdeki yetersizliğin, sosyal kabulde oynadığı rol sonucunda; daha az kabul gören çocukların daha az arkadaşı olmaktadır. Etkileşimin az olması sebebiyle çocuğun sosyal becerileri taklit ederek, kullanarak öğrenmesini engellemektedir.

1.4.1.2. Öğretmen ve Akran Tutumları

a) Öğretmen Tutumları: Sınıf öğretmenin özel gereksinimli bireye yönelik tutumlarının çocuğun duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi üzerinde etkili olduğu uzun zamandır kabul görmektedir. 1956 yılında Haring, engelliliğin yapısını anlayan, özel öğretim yöntem ve teknikleri hakkında bilgili olan öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerle daha kolay etkileşim kurabildiklerini, öğretmenin engelli çocuğu kabul etmesinin, sınıf ortamında diğerleri tarafından da kabul edilmesiyle sonuçlanacağını açıklamıştır (Akt: Jamieson, 1986, Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Bazı öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilerle deneyimleri olmasa da kaynaştırma uygulamalarını kabul etmekte, deneyim kazandıktan sonra da programı sürdürme konusunda gönüllü olmaktadır. Bazı öğretmenler ise, sınıflarına özel gereksinimli öğrencileri kabul etmekte çekingen davranmakta, bu çocuklarla çalışmak konusunda yetersiz olduklarını ifade ederek çocukların gereksinimlerini karşılayabilmek için diğer çocuklardan daha fazla zamana gereksinim duyacaklarını düşünmektedirler. Öğretmenler, çocuğun anne-babası, rehber öğretmeni ve idareciler ile de sorun yaşayabileceklerini düşünmektedirler (Wood, 1998). Öğretmenlerin bu düşüncelerini özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumsuz tutumları gösterdiği kabul edilmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını etkileyen önemli değişken, çocuğun etiketlenmesidir. Sınıf öğretmeni, zihinsel engelli, 'otistik' ya da 'görme engelli' gibi herhangi bir tanı ile sınıfına gelen çocuğa ilişkin düşük beklentiler geliştirmekte; akranlarından farklı özelliklere

sahip olan çocuğun tanısı varsa; bu tanı, öğretmenin çocuğu objektif değerlendirmesini, gözlemlesini, öğretimde uyarlamalar yapmasını olumsuz yönde etkileyebilmekte; çocuktan beklentilerinin azalmasına yol açmaktadır (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Sınıf öğretmenleri, başarısı daha az olan çocuklara karşı farklı davranışlar sergileyebilmekte; yanıt vermeleri için daha az beklemekte, fark etmeden uygun olmayan davranışları ödüllendirebilmekte, başarısızlık nedeniyle onları eleştirmekte, bu çocukları başarılı çocuklara göre daha az ödüllendirmektedirler. Ayrıca, engelli çocuğu sınıfta uzak yerlere oturtabilmekte ve bu çocukla daha az etkileşim kurabilmektedirler. Ona daha az gülümseyebilmekte ve daha az göz kontağı kurmakta, hatta bu çocukların sorularına daha kısa yanıtlar ve daha az geri bildirim vermektedirler. Etiketlemenin sosyal kabul üzerinde olumsuz etkisi olduğunu gösteren tutarlı bulgular olmamasına karşın, başlangıçta engelli olmanın, çocuğun öğretmeni tarafından kabulünü etkilediği söylenebilmektedir (Lewis ve Doorlag, 1999; Wood, 1998; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Öğretmenin özel gereksinimli çocuğa yönelik tutumlarını etkileyen diğer önemli bir etken de öğretmenin özel eğitim, özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ve kaynaştırma uygulamaları konularında bilgi deneyiminin sınırlı olması ya da hiç olmamasıdır. Öğretmen çocuğun özellikleri, gereksinimleri hakkında bilgi sahibi olmadığı zaman özel gereksinimli öğrenciden korkabilmekte; bu çocuklarla çalışmayı doyum sağlayıcı bulmamakta ve sınıflarına kabul etmekten çekinmektedirler (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Öğretmenin çocuğun özellikleri ve gereksinimlerine ilişkin bilgisi arttıkça çocuğu daha iyi tanıdıkça, engelli çocuğa ilişkin beklentileri de daha gerçekçi olmaktadır.

Özel gereksinimli öğrenci ile daha önce deneyimi olması, öğretmenin tutumlarını etkilemekle birlikte, bu etkinin ne yönde olduğu konusunda çelişkili sonuçlar bulunmaktadır. Bazı araştırmalarda bu öğrencilerle daha önce etkileşimi olmayanların; bazı çalışmalarda ise sınıfında özel gereksinimli öğrenci olan öğretmenlerin engellilere yönelik daha olumlu tutumları olduğu bildirilmektedir (Akt. Polat, 1993). Benzer şekilde çelişkili bir sonuç, Diken ve Sucuoğlu (1996) tarafından yapılan bir çalışmada da bulunmuş; sınıfında zihinsel engelli öğrenci

bulunan ve bulunmayan öğretmenlerin kaynaştırma programlarına yönelik tutumlarında farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Sınıftaki diğer öğrencilerin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutum ve davranışları da öğretmenin tutum ve davranışlarından etkilenmektedir. Sınıf öğretmeni, farklılıklara saygı gösterip bireysel farklılıkları kabul ediyorsa; sınıfta farklılıkların kabul gördüğü bir ortam oluşmaktadır. Öğretmenin sahip olduğu olumlu tutumlar, özel gereksinimli öğrenci ile akranları arasındaki etkileşimi arttırabilir, birbirileriyle iletişim kurma yollarını öğretebilir, model olma yoluyla özel gereksinimli çocuğun yeterliliklerine dikkat çekebilir.

Öğretmen tutumları, kaynaştırma sınıfındaki çocuğun engelinin türüne, engel derecesine ve özel gereksinimli öğrencilerle ilgili deneyim ve etkileşiminin olup olmamasına bağlı olarak değişebilmektedir. Öğretmenlerin üstün zekâlı, bedensel engelli ve duygusal bozukluğu olan çocuklara yönelik tutumları, zihinsel engelli ve öğrenme güçlüğü olan çocuklara yönelik tutumlarından daha olumlu olmakta; buna bağlı olarak duygusal bozukluğu, bedensel engeli olan çocuklarla üstün zekalı çocuklar sınıflara daha kolay kabul edilmektedirler (Akt. Çifci, 1997).

b) Akran Tutumları: Kaynaştırma programlarının en önemli elemanlarından birisi de engelli olmayan çocuklardır. Bazı araştırmalar, engelli olmayan çocukların engelli akranlarına olumlu yaklaştıklarını söylerken, çoğu çalışmada bunun tersi savunularak; olumsuz tutumlardan söz edilmekte, olumsuz tutumlarında engelli çocuğun sosyal reddine yol açtığı açıklanmaktadır. Akranların olumsuz tutumları, engelli çocuğun başarısını, sosyal ve duygusal uyumunu, sınıf içi davranışlarını, okula ve kendilerine yönelik tutumlarını etkilemektedir (Akt. Salend, 1998; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Anne babaların çocuk yetiştirme sürecindeki etkileri, engelli bireylerle deneyimlerinin olup olmaması çocukların engelli bireylere yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu faktörlere bağlı olarak küçük çocuklar okula başlarken, kendilerinden farkı olanlara karşı, yanlış bilgi ve algılarla, tutumlara sahip olabilirler. Ancak bu tutumlar sürekli değişmektedir. Bireyin yeni bilgiler ve yaşantılar geçirmesi tutumlarının değişmesine yol açabilmektedir.

Özel gereksinimli öğrencinin cinsiyeti, sosyoekonomik düzeyi, kültürel özellikleri engeli ile etkileşerek sosyal kabulünü etkileyebilir. Örneğin özel

gereksinimli birey üst sosyoekonomik düzeyden ise, yoksul olan engelli bireylere göre daha kolay akranları tarafından sosyal kabul görebilir.

Özel gereksinimli bireylerini akranlarıyla etkileşimlerinde en önemli engel, akranlarının özel gereksinimli bireyin farklılıklarını algılamalarıdır. Çocuklar farklılıkları fazla olan akranlarıyla daha az etkileşime geçerler. Bu durumu önlemek amacıyla eğitim programlarında ‘bireysel farklılıklar’ konusuna yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca sınıfta bireysel farklılıkların öğrenilmesini sağlayacak etkinliklerin yapılması da çocukların deneyimler kazanıp farklılıkları daha kolay benimsemelerine yardımcı olacaktır. Böylece duygusal ve sosyal açıdan eşit bir etkileşim kurlmaları kolaylaşacaktır.

1.4.2. Sosyal Kabulün Arttırılması

Sucuoğlu ve Kargın (2006) sosyal kabulün arttırılmasındaki etmenleri aşağıdaki gibi tanımlamışlardır.

1.4.2.1 Özel Gereksinimli Bireyi Sınıfa Hazırlamak

Özel gereksinimli bireyin sınıfa üye olabilmesi ve sınıfla her açıdan bütünleşebilmesi için birçok beceriye sahip olması gerekmektedir. Bu becerileri kazanabilmesi ve kaynaştırma sürecinde karşılaşacağı sorunları çözebilmesi için öğrenciye destek olunması gerekmektedir. Bu amaçla özel gereksinimli bireye üç şekilde yardım verilebilir:

a) Sınıf İşleyişi ve Kurallarının Öğretilmesi: Her sınıfın işleyişi farklıdır. Benzer şekilde her okulda uyulması gereken kurallar vardır. Bunlar genellikle öğretmen veya okul idaresi tarafından okulun başladığı ilk haftalarda belirlenerek her öğrencinin görebileceği şekilde bir yere asılır. Bu kurallara ve işleyişe uyan öğrencilerin derslerinde daha başarılı olduğu açık bir şekilde görülür. Ancak, özel gereksinimli bireyler bazen bu kuralları görememekte veya anlamakta zorluk çekmektedir. Bu kuralları ve işleyişi bilmedikleri için sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların önlenmesi için özel gereksinimli öğrenci kaynaştırma uygulamasına alınmadan önce bu kurallar öğretilmelidir.

b) Akademik Becerilerin Desteklenmesi: Özel gereksinimli bireyler engellerinin türüne göre bazı akademik becerilerde yetersiz olabilmektedirler. Özel gereksinimli öğrencinin engel türüne göre okul içinden ya da dışından

akademik yetersizliklerini gidermek için destek alması öğrencinin başarısının artmasını sağlayacaktır. Buda öğrencinin güveninin ve arkadaşları tarafından kabulünü kolaylaştıracaktır.

c) Sosyal Beceri Öğretimi: Sosyal beceriler, öğrencilerin akranları, öğretmenler ve diğerleri ile etkileşim kurmalarını kolaylaştıran ve buldukları ortamda sosyal kabullerini arttıran davranışlar olarak tanımlanabilir. Bu becerilerdeki yetersizlik, akademik becerilerde yeterli olsa bile öğrencinin öğrenmesini olumsuz etkilemektedir. Özel gereksinimli bireylerin akranlarından daha az sosyal beceriye sahip olduğu ve var olan sosyal becerilerini kullanamadığı bilinmektedir. Özel gereksinimli bireyin kaynaştırma ortamına uyum sağlaması, kabul görmesi ve ortamdan en iyi şekilde faydalanması bu becerileri kullanabilmesine bağlıdır. Bu nedenle sosyal beceri yetersizliklerini azaltmak ve öğrencilerin sahip oldukları becerileri uygun ortamlarda kullanabilmelerini sağlamak için sosyal beceri öğretimi yapılması özel gereksinimli öğrenciler için çok yararlı olacaktır.

Son yıllarda, sınıf içinde sadece özel gereksinimli öğrencilerin değil, normal öğrencilerinde sosyal beceri yönünden eksik olabileceği görülmüştür. Bu durum sadece özel gereksinimli bireylere değil tüm öğrencilere sosyal becerilerin öğretilmesi gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Sosyal beceri öğretimi farklı yöntemlerle yapılabilmektedir. Bunlardan model olma, taklit etme, prova etme ve uygun ortamlara aktarma aşamalarından oluşan doğrudan öğretim yöntemi en etkili olanıdır. Bu yöntemde öğretmen öncelikle öğrencilerin gereksinim duyduğu sosyal becerileri belirlemektedir. Bu yöntemde öğrencilerden hedef sosyal beceriyi öyküler veya rol oyunları ile sergilemeleri istenmekte ve böylece sergilediklerinin sonucunu kavramaları istenmektedir.

Son yıllarda doğrudan öğretime alternatif olarak bilişsel yaklaşıma dayalı sosyal beceri programları geliştirilmiştir (Örnek: BEP). Çocukların bu yaklaşım ile sosyal becerileri uygun ortamlara daha kolay aktarabilecekleri açıklanmıştır. Bu yaklaşım genel olarak sosyal ortamlarda problem çözme becerisini öğretmeyi hedefler. Bu yöntemde öğretmen, öğretmeyi hedeflediği becerileri belirledikten sonra çocuklara, her beceriyi çözmeye öğrenmede kullanabilecekleri problem çözme becerilerini öğretmektedir. Öğrenciler bu aşamada bir problem durumu

için önerilen her çözümün sonucunun ne olduğunu düşünmekte ve sonuçları değerlendirerek en uygun çözüme karar vermeyi öğrenmektedir. Böylece beceriler ayrı ayrı beceri olarak değil, karşılaştıkları problem durumlar temel alınarak öğretilmektedir (Çifci ve Sucuoğlu, 2002).

1.4.2.2. Akranları Kaynaştırma Programlarına Hazırlamak

Engelli olmayan bireyler engelli bireyleri hiç tanımamakta; eğer çevrelerinde engelli bir birey yoksa konuyla ilgili hiç bilgi sahibi olmamaktadırlar. Bunun sonucu olarak sınıflarına özel gereksinimli bir birey geldiği zaman nasıl davranacaklarını bilememekte ve önyargılı davranmaktadırlar. Bu düşünceden hareketle diğer öğrencilerin engelli akranlarıyla birlikteliğe hazırlanmaları, bilgi ve deneyim kazanmaları ve buna bağlı olarak tutumlarının değiştirilmesi önemli olacaktır (Lewis ve Doorlag, 1999; Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Aşağıda sınıf öğretmenin, rehber öğretmenin ve özel eğitimcilerin normal sınıf öğrencilerine hazırlayabilecekleri ve uygulayabilecekleri etkinlikler açıklanmıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006):

- a) Bireysel farklılıklar hakkında bilgi vermek.
- b) Benzeşim etkinlikleri planlamak (Engelli olmayan bireylere deneyimler yaşatmak).
- c) Engelli konuklar davet etmek.
- d) Film, kitap ve televizyondan yararlanmak
- e) Akran öğretimi (özel gereksinimli bireyle aynı sınıfta daha önce okumuş bireylerle etkileşime geçmek)

1.4.2.3 Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Çocukların Etkileşiminin Arttırılması

Bazı öğrenciler özel gereksinimli akranlarını kabul etmek ve desteklemek konusunda isteklidir. Ancak bazıları kendilerini rahat hissetmeyerek iletişim kurmak istemeyebilir. Bu durumda öğretmen istekli olanları belirleyip, öncelikle bu grupta öğretim ve deneyim fırsatı yarayıp sosyal kabulü kolaylaştırabilir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Özel gereksinimli öğrencilerin genellikle arkadaşları çok azdır. Bu nedenle bu öğrenciler akademik ya da akademik olmayan etkinliklerde arkadaş desteğinden yararlanıp onları model alamazlar. Öğretmenler, anne babalar ve rehber öğretmenlerle iş birliği yaparak öğrenciler arasındaki arkadaşlık ilişkilerini geliştirmelidir.

Özel gereksinimli olan ve olmayan öğrenciler arasında sosyal etkileşimin artırılması için birçok çalışma yapılmakta; araştırmacılar etkileşimi arttıracak stratejiler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu stratejiler üç grupta toplanabilmektedirler (Akt. Friend ve Bursuck, 2002, Akt. Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

a) Sosyal Etkileşim Fırsatları Yaratmak: Özel gereksinimli olan ve olmayan öğrenciler arasında olumlu etkileşimi arttırmanın birinci yolu, onlara etkileşim kurmaları için fırsatlar yaratmaktır. İlköğretim okullarında bu, etkileşim fırsatları yaratmak ve etkileşim sırasında grup olarak çalışmalarını sağlayarak gerçekleştirilebilir. Böylece çocuklar arası etkileşim, öğretimin bir parçası olarak daha çok artacaktır.

b) Arkadaşlığın Devam Etmesini Sağlamak: Sınıf ortamında öğrencilerin etkileşimi başlatmak ya da arttırmak önemlidir. Ancak başlatılan etkileşimin elbette sürdürülmesi gerekir. Bu nedenle özel gereksinimli olan ve olmayan bireylerin arasında etkileşimin sürekliliğinin sağlanması gereklidir. Bunun için öğrencilere özel gereksinimli öğrenciler hakkında bilgi verilirken, onlarla nasıl oynayacakları ve iletişim kuracakları da öğretilmelidir. Çocuklar bazen nasıl iletişim kuracaklarını ve oynayacaklarını bilmediklerinden etkileşim kurmaktan çekinebilirler.

c) Olumlu Rol Modeli Olmak: Olumlu arkadaşlık ilişkilerini kurma da kullanılabilecek üçüncü strateji olumlu model olmaktır. Bunu yapmanın çeşitli yolları vardır. Öncelikle öğretmen özel gereksinimli bireyle etkileşim konusunda diğer öğrencilere olumlu model olmalıdır. Eğer sınıf öğretmeni özel gereksinimli bireylerle olumlu ilişkiler kuruyor ise çocuklarda aynı şekilde davranacaklardır.

Engelli çocuğa sınıfta sorumluluklar verilmesi, sınıfa katkısının olduğunun hissettirilmesi, çocuğun en yüksek performansını göstermesinin sağlanması, özel gereksinimli öğrencinin de sınıfın değerli bir üyesi olduğunu anlamasını

kolaylaştıracaktır. Öğretmenin, özel gereksinimli öğrenciye geri bildirim vermesi ve yeterliliklerini ortaya çıkarması, onun sınıf içindeki değerini arttıracaktır.

Özel gereksinimli olmayan öğrencilerin anne babaları ve kardeşleri de olumlu model olabilirler. Anne babalarının sınıflarındaki engelli çocuklar hakkında nasıl konuştuğu, engelli olmayan bu çocukların algılarını doğrudan etkileyecektir. Anne babanın bu konudaki olumsuz tutumu çocuğun engelli arkadaşına olumlu algı geliştirmesini engelleyecektir. Bu nedenle öğretmen, gerekli görüldüğü hallerde sınıftaki diğer öğrencilerin anne babalarıyla bir araya gelecek ve onlara sınıftaki sosyal ortam, normal çocukların sosyal kabulü hakkında bilgiler vermelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verileri analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler üzerinde durulmuştur.

2.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, ilköğretim kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerini belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. (Karasar, 2006, s.79).

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Çalışmanın evrenini, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinde Milli Eğitime bağlı okulları 1. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem, Erzurum ili merkez Palandöken ilçesi ile Çat ilçesinde bulunan 1'i özel okul olmak üzere toplam 26 okulda görev yapan 102 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

2.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Battal, İ. (2007) tarafından 'Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi' konulu tez çalışmasında geliştirilip kullanılan güvenilirliği ve geçerliği tespit edilip uzman onayı alınmış olan 'Kaynaştırma Eğitimi Anketi' geliştirilip kullanılmıştır.

Anketin ilk altı maddesi katılan öğretmenlerin bireysel durumları, diğer 52 madde ise kaynaştırma eğitimi ile ilgilidir. Bu 52 maddenin ilk 12 maddesi sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamını düzenlemesine yönelik diğer 40 madde ise kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirebilme düzeylerine yöneliktir. Bu 52 maddenin genel olarak seçenekleri şöyledir: 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle

Katılıyorum. Her bir maddeden alınabilecek en yüksek puan 5 en düşük puan 1'dir. Bu ölçekte maddelere verilen cevapların ortalaması 1.00-1.80 arası kesinlikle katılmıyorum, 1.81-2.60 arası katılıyorum, 2.61-3.40 arası kararsızım, 3.41-4.20 arası katılıyorum ve 4.21-5.00 arası kesinlikle katılıyorum değerindedir.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler, Erzurum ili merkez Palandöken ve Çat ilçesinde bulunan toplam 26 ilköğretim okulunda görev yapan 102 sınıf öğretmenine uygulanan anket ile toplanmıştır.

2.5. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Araştırma sonunda elde edilen veriler, SPSS 16.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Analizde sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemi, eğitim durumları, cinsiyeti, okuttuğu sınıf ve hizmet içi eğitim durumları değişkenleri kullanılmıştır.

Öncelikle ankete katılan öğretmenlerin değişkenlere göre frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Daha sonra her bir değişkene yönelik kaynaştırma eğitiminde öğrencilerin sosyalleşme düzeylerini belirlemeye yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Değişkenlere göre iki grubun kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için t-testi, üç ya da daha fazla sayıda grubun kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü (one-way) ANOVA yapılmıştır. Önemli fark görüldüğünde, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak için Post Hoc testlerinden LSD testi uygulanmıştır. Denencelerin test edilmesinde en düşük anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada örnekleme alınan öğretmenlere ait demografik verilere ve kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerini belirlemeye yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. MESLEKİ KIDEME GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine yönelik frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Mesleki Kıdeme Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Mesleki Kıdem	Frekans	Yüzde
1–5 Yıl	29	28,43
6–10 Yıl	26	25,49
11–15 Yıl	19	18,63
16–20 Yıl	18	17,65
21 ve Üstü	10	9,80
Toplam	102	100.0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmenin 29’unun (% 28,43) 1–5 yıl arasında, 26’sının (% 25,49) 6–10 yıl arasında, 19’unun (%18,63) 11–15 yıl arasında, 18’inin (% 17,65) 16–20 yıl arasında ve 10’unun (% 9,80) 21 ve üstünde mesleki kıdeme sahip oldukları belirlenmiştir.

3.2. CİNSİYETE GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin demografik faktörlerden cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Bay	52	50,98

Bayan	50	49,02
Toplam	102	100.0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 öğretmen, 52'sinin (% 50,92) erkek, 50'sinin de (% 49,02) bayan öğretmen olduğu görülmektedir.

3.3. EĞİTİM DURUMUNA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Eğitim Fakültesi	55	53,92
Dört Yıllık Eğt. Ens.	6	5,88
İki Yıllık Eğt. Ens.	7	6,86
Fen Ed. Fak.	21	20,59
Diğer	13	12,75
Toplam	102	100.0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmenin, 53'ünün (% 51,96) eğitim fakültesi, 6'sının (% 5,88) dört yıllık eğitim enstitüsü, 8'inin (% 7,84) iki yıllık eğitim enstitüsü, 22'sinin (% 21,57) fen edebiyat fakültesi ve 13'ünün (% 12,75) diğer fakülte veya okullardan mezun olduğu görülmektedir.

3.4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKUTTUĞU SINIFA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okuttuğu Sınıf	Frekans	Yüzde
1. Sınıf	16	15,69
2. Sınıf	21	20,59
3. Sınıf	19	18,63
4. Sınıf	28	27,45
5. Sınıf	18	17,65
Toplam	102	100.0

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmeninin, 16'sının (% 15,69) 1. sınıf, 21'inin (% 20,59) 2. sınıf, 19'unun (% 18,63) 3. sınıf, 28'inin (% 27,45) 4. sınıf ve 18'inin (% 17,65) 5. sınıf okuttuğu görülmektedir.

3.5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI

Araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmeninin kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet içi eğitim durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Hizmet İçi Eğitim	Frekans	Yüzde
Aldım	51	50
Almadım	51	50
Toplam	102	100.0

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 sınıf öğretmeninin, 51'i (% 50) hizmet içi eğitim almış, 51'i de (% 50) almamış görülmektedir.

3.6. KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BETİMSSEL İSTATİSTİK

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerini belirlemeye yönelik cevaplamış olduğu anketin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Betimsel İstatistik

Maddeler	N	\bar{X}	SS
1. Kaynaştırma eğitimle ilgili araştırma yaptım. Ne olduğunu tam anlamıyla biliyorum.	102	3,95	1,00
2. Kaynaştırma öğrencisi için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırladım.	102	4,33	,99
3. BEP’i Rehberlik Araştırma Merkezi’nin hazırlaması gerektiğini düşünüyorum.	102	4,33	1,07
4. Kaynaştırma öğrencisinin hangi özür grubundan olduğunu biliyorum ve ona göre yöntem ve teknikler uyguluyorum.	102	3,75	1,17
5. Kaynaştırma eğitimle ilgili daha farklı etkinlik, yöntem ve tekniklerin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	102	4,19	,94
6. Kaynaştırmaya başlamadan önce sosyalleşme ile ilgili etkinlikler düzenliyorum.	102	3,50	1,18
7. Kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle çeşitli etkinlikler düzenliyorum.	102	2,79	1,25
8. Kaynaştırma eğitiminin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğunu düşünüyorum.	102	4,07	1,13
9. Normal sınıf öğrencilerini kaynaştırma öğrencisiyle ilgili önceden bilgilendiriyorum.	102	3,85	1,22
10. Birkaç gönüllü öğrenciyi kaynaştırma öğrencisinin uyumu için görevlendiriyorum.	102	3,81	1,22
11. Sınıf ortamını kaynaştırma öğrencisine göre düzenliyorum.	102	2,84	1,30
12. Kaynaştırma öğrencisi öğrenmeye hazırlık becerisini yerine getirebilmektedir.	102	3,06	1,26
13. Öğrencim elbisesini kendisi giyip çıkarır.	102	3,82	1,25

14. Bilgisayarı tanır ve tek başına kullanır.	102	2,59	1,44
15. Sınıfını temiz ve düzenli tutar.	102	3,26	1,30
16. Yılın bölümlerini bilir.	102	2,95	1,30
17. Sesinin doğru ve etkili kullanır.	102	2,92	1,28
18. Okuma-Yazma becerisi geliştirir.	102	3,33	1,29
19. Okuduğu metni anlatır.	102	2,64	1,23
20. Çeşitli şekillerde dizilişlerde sıraya girer.	102	3,31	1,13
21. Makasla kâğıt keser ve boyama çalışmaları yapar.	102	3,44	1,23
22. Sayıları büyüklük küçüklük doğrultusunda sıralar.	102	3,09	1,32
23. Ritmik sayı sayabilir ve dört işlemi yapar.	102	2,82	1,29
24. En iyi yapabileceği işi yapma isteğindedir.	102	3,74	1,25
25. Monoton işleri yapmaktan hoşlanır.	102	2,90	1,33
26. Yeteneklerini ve yetersizliklerini anlayabilecek düzeydedir.	102	2,76	1,28
27. Başarılı olduğunda ve olumlu pekiştirme aldığı anda kendisiyle gurur duyar.	102	4,01	1,07
28. Başarısızlığa düştüğünde özgüvenini kaybetmez.	102	2,66	1,11
29. Bilgileri bir durumdan diğerine aktarır.	102	2,68	1,24
30. Sorumluluk alır.	102	2,94	1,24
31. Kendi kendine bir işe başlayıp ve devam etme arzusu gösterir.	102	2,96	1,36
32. Uygun olmayan davranışlarında azalma vardır.	102	3,51	1,31
33. Öğrencim toplumsal uyum ve öz bakım becerilerini yerine getirebilmektedir.	102	3,33	1,28
34. Öğrencim sınıf kurallarına uyar.	102	3,43	1,32
35. İzinsiz ayağa kalkmaktan çekinir.	102	3,22	1,41
36. Sorulan sorulara yanıt verir ve kurallara uyar.	102	3,25	1,32
37. Sosyal faaliyetlere karşı ilgisi vardır.	102	3,61	1,26
38. Oyun ve toplum kurallarına uyar.	102	3,44	1,38
39. Kuralları zor olan oyun ve faaliyetlere katılır.	102	2,90	1,31
40. Bulunulan ortama uygun duygusal tepki gösterir.	102	3,25	1,21
41. Yeni durumlara uymada zorluk çekmez.	102	2,87	1,26
42. Atatürk'e sevgi ve saygı duyar.	102	3,98	1,06

43. Duygu ve düşüncelerini ifade etmede başarılıdır.	102	2,94	1,27
44. Birlikte olduğu kişilerin duygu ve düşüncelerine ilgi duyar.	102	3,04	1,26
45. Sosyal ilişkilerinde kendini gruba kabul ettirebilecek becerisi vardır.	102	2,67	1,25
46. Yaşlılarıyla ilişki kurmaktan ve oynamaktan hoşlanır.	102	3,60	1,17
47. Başkalarına bağımlı olma eğilimindedir.	102	3,48	1,27
48. Yardım etme veya yardım alma eğilimindedir.	102	3,36	1,22
49. Nezaket ve görgü kurallarına uyar.	102	3,25	1,23
50. Teşekkür etme, özür dileme gibi temel sosyal becerileri geliştirmiştir.	102	3,22	1,25
51. Sınıf arkadaşlarıyla konuşur ve selamlaşır.	102	3,33	1,21
52. Çevresindeki insanlardan övgü eleştirisi kabul eder.	102	3,04	1,28
Toplam	102	3,32	,73

Tablo 6. incelendiğinde anketin bütününe verdikleri cevapların ortalama değeri ($\bar{X}=3,32$) olarak saptanmıştır. Bu ortalamanın ölçek sınırları içerisinde ‘Kararsızım’ düzeyine denk geldiği görülmektedir. Katılımcıların ifadelerine göre öğrencilerin sahip oldukları en üst 5 düzey şu şekildedir:

- Kaynaştırma öğrencisi için BEP hazırlanması ($\bar{X}=4,33$)
- BEP’i Rehberlik ve Araştırma Merkezi’nin hazırlaması gerektiği ($\bar{X}=4,33$)
- Kaynaştırma eğitimle ilgili daha farklı etkinlik, yöntem ve tekniklerin uygulanması gerektiği ($\bar{X}=4,19$)
- Kaynaştırma eğitiminin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğu ($\bar{X}=4,07$)
- Kaynaştırma öğrencisinin başarılı olduğunda ve olumlu pekiştirme aldığı kendisiyle gurur duyduğu ($\bar{X}=4,01$)

Katılımcıların ifadelerine göre öğrencilerin sahip olduğu en alt 5 düzey şu şekildedir:

- Kaynaştırma öğrencisinin bilgisayarı tanınması ve tek başına kullanması ($\bar{X}=2,59$)
- Kaynaştırma öğrencisinin okuduğu metni anlatması ($\bar{X}=2,64$)
- Kaynaştırma öğrencisinin başarısızlığa düştüğünde özgüvenini kaybetmemesi ($\bar{X}=2,66$)
- Kaynaştırma öğrencisinin sosyal ilişkilerde kendini gruba kabul ettirebilecek becerisinin olması ($\bar{X}=2,67$)
- Kaynaştırma öğrencinin bilgileri bir durumdan diğerine aktarabilmesi ($\bar{X}=2,68$)

3.7. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİ VE SINIF ORTAMLARINI PLANLAMALARINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini ve sınıf ortamını planlayıp düzenlemelerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimini ve Sınıf Ortamını Planlamalarına İlişkin Betimsel İstatistik

Maddeler	N	\bar{X}	SS
1. Kaynaştırma eğitimle ilgili araştırma yaptım. Ne olduğunu tam anlamıyla biliyorum.	102	3,95	1,00
2. Kaynaştırma öğrencisi için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırladım.	102	4,33	,99
3. BEP’i Rehberlik Araştırma Merkezi’nin hazırlaması gerektiğini düşünüyorum.	102	4,33	1,07
4. Kaynaştırma öğrencisinin hangi özür grubundan olduğunu biliyorum ve ona göre yöntem ve teknikler uyguluyorum.	102	3,75	1,17
5. Kaynaştırma eğitimle ilgili daha farklı etkinlik, yöntem ve tekniklerin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	102	4,19	,94

6. Kaynaştırmaya başlamadan önce sosyalleşme ile ilgili etkinlikler düzenliyorum.	102	3,50	1,18
7. Kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle çeşitli etkinlikler düzenliyorum.	102	2,79	1,25
8. Kaynaştırma eğitiminin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğunu düşünüyorum.	102	4,07	1,13
9. Normal sınıf öğrencilerini kaynaştırma öğrencisiyle ilgili önceden bilgilendiriyorum.	102	3,85	1,22
10. Birkaç gönüllü öğrenciyi kaynaştırma öğrencisinin uyumu için görevlendiriyorum.	102	3,81	1,22
11. Sınıf ortamını kaynaştırma öğrencisine göre düzenliyorum.	102	2,84	1,30
Toplam	102	3,76	1,13

Tablo 7 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini planlama, kaynaştırma eğitimine ilişkin ortamı hazırlama ve öğrencileri kaynaştırma eğitimine hazırlama düzeylerinin ($\bar{X}=3,76$) olduğu saptanmıştır. Bu ortalama ölçek sınırları içerisinde ‘Katılıyorum’ düzeyine denk gelmektedir.

3.8. KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİLERİ YAPABİLME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BETİMSSEL İSTATİSTİK

Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yapabilme düzeylerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerileri Yapabilme Düzeylerine Yönelik Betimsel İstatistik

Maddeler	N	\bar{X}	SS
12. Kaynaştırma öğrencisi öğrenmeye hazırlık becerisini yerine getirebilmektedir.	102	3,06	1,26
13. Öğrencim elbisesini kendisi giyip çıkarır.	102	3,82	1,25
14. Bilgisayarı tanır ve tek başına kullanır.	102	2,59	1,44
15. Sınıfını temiz ve düzenli tutar.	102	3,26	1,30
16. Yılın bölümlerini bilir.	102	2,95	1,30
17. Sesinin doğru ve etkili kullanır.	102	2,92	1,28

18. Okuma-Yazma becerisi geliştirir.	102	3,33	1,29
19. Okuduğu metni anlatır.	102	2,64	1,23
20. Çeşitli şekillerde dizilişlerde sıraya girer.	102	3,31	1,13
21. Makasla kâğıt keser ve boyama çalışmaları yapar.	102	3,44	1,23
22. Sayıları büyüklük küçüklük doğrultusunda sıralar.	102	3,09	1,32
23. Ritmik sayı sayabilir ve dört işlemi yapar.	102	2,82	1,29
24. En iyi yapabileceği işi yapma isteğindedir.	102	3,74	1,25
25. Monoton işleri yapmaktan hoşlanır.	102	2,90	1,33
26. Yeteneklerini ve yetersizliklerini anlayabilecek düzeydedir.	102	2,76	1,28
27. Başarılı olduğunda ve olumlu pekiştirme aldığı anda kendisiyle gurur duyar.	102	4,01	1,07
28. Başarısızlığa düştüğünde özgüvenini kaybetmez.	102	2,66	1,11
29. Bilgileri bir durumdan diğerine aktarır.	102	2,68	1,24
30. Sorumluluk alır.	102	2,94	1,24
31. Kendi kendine bir işe başlayıp ve devam etme arzusu gösterir.	102	2,96	1,36
32. Uygun olmayan davranışlarında azalma vardır.	102	3,51	1,31
33. Öğrencim toplumsal uyum ve öz bakım becerilerini yerine getirebilmektedir.	102	3,33	1,28
34. Öğrencim sınıf kurallarına uyar.	102	3,43	1,32
35. İzinsiz ayağa kalkmaktan çekinir.	102	3,22	1,41
36. Sorulan sorulara yanıt verir ve kurallara uyar.	102	3,25	1,32
37. Sosyal faaliyetlere karşı ilgisi vardır.	102	3,61	1,26
38. Oyun ve toplum kurallarına uyar.	102	3,44	1,38
39. Kuralları zor olan oyun ve faaliyetlere katılır.	102	2,90	1,31
40. Bulunulan ortama uygun duygusal tepki gösterir.	102	3,25	1,21
41. Yeni durumlara uymada zorluk çekmez.	102	2,87	1,26
42. Atatürk'e sevgi ve saygı duyar.	102	3,98	1,06
43. Duygu ve düşüncelerini ifade etmede başarılıdır.	102	2,94	1,27
44. Birlikte olduğu kişilerin duygu ve düşüncelerine ilgi duyar.	102	3,04	1,26
45. Sosyal ilişkilerinde kendini gruba kabul ettirebilecek becerisi vardır.	102	2,67	1,25
46. Yaşlılarıyla ilişki kurmaktan ve oynamaktan hoşlanır.	102	3,60	1,17

47. Başkalarına bağımlı olma eğilimindedir.	102	3,48	1,27
48. Yardım etme veya yardım alma eğilimindedir.	102	3,36	1,22
49. Nezaket ve görgü kurallarına uyar.	102	3,25	1,23
50. Teşekkür etme, özür dileme gibi temel sosyal becerileri geliştirmiştir.	102	3,22	1,25
51. Sınıf arkadaşlarıyla konuşur ve selamlaşır.	102	3,33	1,21
52. Çevresindeki insanlardan övgü eleştirisi kabul eder.	102	3,04	1,28
Toplam	102	3,19	1,26

Tablo 8 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirebilme düzeyleri ($\bar{X}=3,19$) olarak görülmektedir. Bu ortalamanın ölçek sınırları içerisinde ‘Kararsızım’ düzeyine denk geldiği görülmüştür. Katılımcıların ifadelerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirebilme düzeyine yönelik en üst 5 düzey aşağıdaki şekildedir:

- Başarılı olduğunda ve olumlu pekiştirme aldığı anda kendisiyle gurur duyması ($\bar{X}=4,01$)
- Kaynaştırma öğrencinin Atatürk’e sevgi ve saygı duyması ($\bar{X}=3,98$)
- Öğrencinin elbisesini kendinin giyip çıkarması ($\bar{X}=3,82$)
- En iyi yapabileceği işi yapma isteğinde olması ($\bar{X}=3,74$)
- Sosyal faaliyetlere karşı ilgisinin olması ($\bar{X}=3,61$)

Katılımcıların ifadelerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirebilmelerine yönelik en alt 5 düzey aşağıdaki şekildedir:

- Bilgisayarı tanıyıp tek başına kullanabilmesi ($\bar{X}=2,59$)
- Okuduğu metni anlatabilmesi ($\bar{X}=2,64$)
- Başarısızlığa düştüğünde özgüvenini kaybetmemesi ($\bar{X}=2,66$)
- Sosyal ilişkilerinde kendini gruba kabul ettirebilecek becerisinin olması ($\bar{X}=2,67$)
- Bilgileri bir durumdan diğerine aktarabilmesi ($\bar{X}=2,68$)

3.9. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ KIDEMLERİNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde mesleki kıdemlerine göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için One-Way ANOVA uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yönelik standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeyine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Mesleki Kıdem	\bar{X}	n	SS
1-5 yıl	3,41	29	0,65
6-10 yıl	3,16	26	0,64
11-15 yıl	3,37	19	0,80
16-20 yıl	3,57	18	0,84
21 ve üstü	2,89	10	0,68
Toplam	3,32	102	0,73

Öğretmenler mesleki kıdemlerine göre 1-5 yıl (N=29), 6-10 yıl (N=26), 11-15 yıl (N=19), 16-20 yıl (N=18) ve 21 ve üstü (N=10) olmak üzere beş farklı grupta incelenmiştir.

Tablo 9’a göre 1-5 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,41$), 6-10 yıllık öğretmenlerin ($\bar{X}=3,16$), 11-15 yıllık öğretmenlerin ($\bar{X}=3,37$), 16-20 yıllık öğretmenlerin ($\bar{X}=3,57$) ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=2,89$) olarak görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yönelik Varyans analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeyine Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Mesleki Kıdeme Göre Varyans Analiz Sonuçları					
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arasında	3,92	4	0,98	1,92	0,113
Gruplar İçinde	49,50	97	0,51		
Toplam	53,41	101			

*p<0,05

Tablo 10 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı farkın olmadığı görülüyor (p=0,113).

Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde belirleyici olmadığı sonucuna varılabilir.

3.10. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t-testi uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirten t-testi Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik t-testi Sonuçları

Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Toplam Bay	52	3,40	0,74	1,18	0,24
Bayan	50	3,23	0,71		

*p<0,05

Tablo 11 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p=0,24). Erkek sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=3,40$) olarak görülmektedir. Bu ortalama ölçek sınırları içerisinde ‘Kararsızım’ düzeyine denk gelmektedir. Bayan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin ortalaması ($\bar{X}=3,23$) olarak görülmektedir. Bu ortalamada ölçek sınırları içerisinde ‘Kararsızım’ düzeyine denk gelmektedir.

Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde belirleyici olmadığı sonucuna varılabilir.

3.11. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MEZUN OLDUĞU FAKÜLTENİN TÜRÜNE GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakültenin türüne göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için One-Way ANOVA uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakültenin türüne göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakültenin Türüne Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Mezuniyet	\bar{X}	n	SS
Eğitim Fakültesi	3,31	55	0,65
Dört Yıllık Eğitim Yüksekokulu	3,59	6	1,02
İki Yıllık Eğitim Enstitüsü	2,59	7	0,61
Fen Edebiyat Fakültesi	3,55	21	0,81
Diğer	3,23	13	0,62
Toplam	3,32	102	0,73

Öğretmenler eğitim durumlarına göre eğitim fakültesi (N=55), dört yıllık eğitim yüksekokulu (N=6), iki yıllık eğitim enstitüsü (N=7), fen edebiyat fakültesi (N=21) ve diğer (N=13) olmak üzere beş alt grupta incelenmiştir.

Tablo 12'ye göre eğitim fakültelerinden mezun olan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,31$), dört yıllık eğitim yüksekokulundan mezun olanların ($\bar{X}=3,59$), iki yıllık eğitim enstitüsünden mezun olanların ($\bar{X}=2,59$), fen edebiyat fakültesinden mezun olanların ($\bar{X}=3,55$) ve diğer fakülte ve okullardan mezun olanların ($\bar{X}=3,23$) olarak görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakülteye göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılmış olan Varyans analizi sonuçları Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakültenin Türüne Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Mezun Olduğu Fakülte Türüne Göre Varyans Analizi					
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arasında	5,33	4	1,33	2,69	*0,036
Gruplar İçinde	48,09	97	0,50		
Toplam	53,41	101			

*p<0,05

Tablo 13 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakülteye göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($p=0.036$). Bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için LSD testi ile gruplar ikişerli olarak karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre iki yıllık eğitim enstitüsü mezunları ile eğitim fakültesi, dört yıllık eğitim yüksekokulu ve fen edebiyat fakültesi mezunları arasında, eğitim fakültesi, dört yıllık eğitim yüksekokulu ve fen edebiyat mezunları lehinde anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Kalan gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakültenin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde belirleyici olduğu sonucuna varılabilir.

3.12. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKUTTUĞU SINIFA GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için One-Way ANOVA uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf	\bar{X}	n	SS
1. Sınıf	3,13	16	0,77
2. Sınıf	3,32	21	0,68
3. Sınıf	3,24	19	0,77
4. Sınıf	3,49	28	0,65
5. Sınıf	3,27	18	0,82
Toplam	3,32	102	0,73

Öğretmenler okuttuğu sınıfa göre 1. sınıf (N=16), 2. sınıf (N=21), 3. sınıf (N=19), 4. sınıf (N=28) ve 5. sınıf (N=18) olmak üzere beş alt grupta incelenmiştir.

Tablo 14'e göre 1. sınıfı okutan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,13$), 2. sınıfı okutanların ($\bar{X}=3,32$), 3. sınıfı okutanların ($\bar{X}=3,24$), 4. sınıfı okutanların ($\bar{X}=3,49$) ve 5. sınıfı okutanların ($\bar{X}=3,27$) olarak görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığına yönelik varyans analiz sonuçları Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Okutulan Sınıfa Göre Varyans Analiz Sonuçları					
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arasında	1,56	4	,39	0,73	0,574
Gruplar İçinde	51,85	97	,54		
Toplam	53,41	101			

*p<0,05

Tablo 15 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (p=0,574).

Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfın kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde belirleyici olmadığı sonucuna varılabilir.

3.13. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için t-testi uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik t-testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Durumlarına Göre Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yönelik t-testi Sonuçları

Hizmet İçi Eğitim Durumuna Göre t-testi Sonuçları

	Hizmet İçi Eğitim	n	\bar{X}	SS	t	p
Toplam	Aldım	51	3,38	,77	0,86	0,40
	Almadım	51	3,25	,68		

*p<0,05

Tablo 16 incelendiğinde kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,38$), almayanların ise ($\bar{X}=3,25$) olarak görülmektedir.

Tablo 16 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alıp almama durumunun kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde etkili olmadığı görülmektedir (p=0,40).

Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alıp almama durumunun kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri üzerinde belirleyici olmadığı sonucuna varılabilir.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

- Sınıf öğretmenleri kaynaştırma uygulamaları ile ilgili araştırma yaptıklarını ve kaynaştırma uygulamalarının ne olduğunu tam anlamıyla bildiklerini belirtmişlerdir ($\bar{X}=3,95$).
- Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri için BEP'i kesinlikle hazırladıklarını belirtmişlerdir ($\bar{X}=4,33$).
- Sınıf öğretmenleri, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını kesinlikle Rehberlik Araştırma Merkezi'nin hazırlaması gerektiğini belirtmişlerdir ($\bar{X}=4,33$).
- Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine göre yöntem ve teknikler uyguladıklarını belirlemişlerdir ($\bar{X}=3,75$). Ayrıca daha farklı yöntem ve tekniklerin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir ($\bar{X}=4,19$).
- Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya başlamadan önce sosyalleşmeyle ilgili etkinlikler düzenlemede farklılık gösterdikleri belirlenmiştir ($\bar{X}=3,50$).
- Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun kaynaştırma öğrencisinin aileleriyle etkinlikler düzenlemedikleri belirlenmiştir ($\bar{X}=2,79$).
- Sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitiminin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir ($\bar{X}=4,07$).
- Sınıf öğretmenleri normal sınıf öğrencilerini önceden kaynaştırma öğrencisiyle ilgili bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir ($\bar{X}=3,85$). Ayrıca birkaç gönüllü öğrenciyi kaynaştırma öğrencisiyle ilgilenmeleri için görevlendirdiklerini belirtmişlerdir ($\bar{X}=3,81$).
- Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu sınıf ortamını kaynaştırma öğrencisine göre düzenlemediklerini belirtmişlerdir ($\bar{X}=2,84$).

- Kaynaştırma öğrencilerinin öğrenmeye hazırlık becerilerini yerine getirmesinde öğrenciden öğrenciye farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,06$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin elbisesini kendisi çıkarıp-giyme becerisinde genel itibariyle başarılı olduğu sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,82$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun bilgisayarı tanıyıp-kullanamadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,59$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfını temiz ve düzenli tutma konusunda farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,26$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun yılın bölümlerini bilmediği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,95$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sesini doğru ve etkili kullanamadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,92$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin okuma-yazma becerisi geliştirmede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,33$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun okuduğu metni anlatamadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,64$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çeşitli şekillerde sıraya girme konusunda farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,31$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun makasla kâğıt kesebildiği ve boyama çalışması yapabildiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,44$). Ayrıca sayıları büyüklük küçüklük doğrultusunda sıralama konusunda farklılık gösterdikleri sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,09$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun ritmik sayı sayamadığı ve dört işlemi yapamadığı kaldıkları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,82$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun en iyi yapabileceği işi yapma isteğinde oldukları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,74$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun monoton işleri yapmaktan hoşlanmadıkları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,90$).

- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun yeteneklerini ve yetersizliklerini anlayabilecek düzeyde olmadıkları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,76$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun başarılı olduklarında ve olumlu eleştiri aldıklarında kendileriyle gurur duydukları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=4,01$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun başarısızlığa düştüklerinde özgüvenlerini kayb ettikleri sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,66$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun bilgileri bir durumdan başka bir duruma aktaramadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,68$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sorumluluk almadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,94$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun kendi kendine bir işe başlayıp devam etme arzusu göstermediği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,96$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin uygun olmayan davranışlarında azalma olduğu sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,51$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin toplumsal uyum ve öz bakım becerilerini yerine getirmede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,33$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sınıf kurallarına uyduğu sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,43$). Ayrıca izinsiz ayağa kalkmaktan çekinmede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,22$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin sorulan sorulara cevap vermede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,25$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sosyal faaliyetlere karşı ilgisinin olduğu sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,61$). Ayrıca oyun ve toplum kurallarına uydukları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,44$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin kuralları zor olan oyun ve faaliyetlere katılmada farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,90$).

- Kaynaştırma öğrencilerinin bulunulan ortama uygun duygusal tepki göstermede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,25$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun yeni durumlara uymada zorluk çektiği ($\bar{X}=2,87$) ve Atatürk'e sevgi ve saygı duyduğu sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,98$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun duygu ve düşüncelerini ifade etmede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,94$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin birlikte olduğu insanların duygu ve düşüncelerine ilgi duymada farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,04$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sosyal ilişkilerinde kendini gruba kabul ettirebilecek becerilerinin olmadığı sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=2,67$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun yaşlılarıyla ilişki kurmaktan ve oynamaktan hoşlandıkları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,60$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun başkalarına bağımlı olma eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,48$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin yardım etme veya yardım alma konusunda farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,36$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin nezaket ve görgü kurallarına uyma konusunda farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,25$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin teşekkür etme ve özür dileme gibi temel sosyal becerileri göstermede farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,22$).
- Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf arkadaşlarıyla konuşup selamlaşma konusunda farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,33$). Ayrıca çevrelerindeki insanlardan övgü ve eleştiri kabul etmede de farklılık gösterdikleri sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,04$).

- Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirmede genel itibariyle farklılık gösterdikleri sonucuna varılmıştır ($\bar{X}=3,32$).
- Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,113$).
- Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,24$).
- Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakülteye göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna varılmıştır ($p=0,036$). Bu farkın iki yıllık eğitim enstitüsü ile eğitim fakültesi, dört yıllık eğitim enstitüsü ve fen edebiyat fakültesi mezunları arasında, eğitim fakültesi, dört yıllık eğitim enstitüsü ve fen edebiyat fakültesi mezunları lehine olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre eğitim fakültesi, dört yıllık eğitim enstitüsü ve fen edebiyat fakültesi mezunlarının kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin iki yıllık eğitim yüksek okulu mezunlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.
- Sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıfa göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,574$).
- Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alıp almama durumlarına göre kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,40$).

5.2.ÖNERİLER

- Kaynaştırma eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitim uygulamaları daha verimli şekilde uygulanmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren kurumlarda kaynaştırma eğitimiyle ilgili derslerin kapsamı genişletilmeli, daha fazla uygulamaya dönük çalışmalar yapılmalıdır.
- Kaynaştırma eğitimi uygulanan okullarda rehber öğretmen bulunması ve kaynaştırma eğitiminin rehber öğretmenlerin de katılımıyla gerçekleştirilmesi daha faydalı olacaktır.
- Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir sonuç alabilmesi için aile, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenin birlikte çalışması gerekmektedir. Bunun için görevli personelin yanı sıra ailelerinde eğitim alması önemlidir. Ailelere yönelik rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Normal sınıf öğrencileriyle kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünü arttırıcı etkinlikler yapılması yararlı olacaktır.
- Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünün sosyalleşmeleri üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

AAMR, *Mental Reterdation: Definition, classification, and system of supports*, American Association on Mental Reterdation, Washington 1992.

Akçamete, G. ve Kaner, S., *Cumhuriyetin 75. yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk*, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:2, 395-405, Ankara 1999.

Akçamete, G., *Rehberlik Araştırma Merkezi elemanlarının özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine ilişkin beceri ve görüşlerinin değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Araştırma Raporu), Ankara 2001.

Akkök, F., *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi: Öğretmen El Kitabı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2003.

----- ve Uzun-Özer, B., *Yaşamın Diğer Penceresi: Otistik Çocuklara Sahip Çocuk Babaları ve Duyguları*, Özgür Yayınları, İstanbul 2005.

Ataman, A., 'Türkiye'de Özel Eğitime Yeni Yaklaşımlar', *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara, 136, 1997, 22-23.

Baker, J.M. ve Zigmond, N., The meaning and practice of inclusion for students with learning disabilities: themes and implications from the five cases, *The Journal of Special Education*, Virginia-Pennsylvania, 29 (2), 1995, 163-180.

Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G., *Kaynaştırma*, Kök Yayıncılık, Ankara 2006.
-----, *Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1998.

Baykoç-Dönmez, N., Avcı, N. ve Aslan, N., *İlk ve ortaöğretim kurumu öğretmenlerin engellilere ve kaynaştırmaya ilişkin bilgi ve görüşleri*, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulan Bildiri, Eskişehir 1997.

-----, 'Engelli ve Engelsiz Çocuğa Sahip Anne-Babaların Engellilere ve Entegrasyona İlişkin Düşünceleri', *Destek Dergisi*, 1(1), 1998, 25-33.

Battal, İ., *Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2007.

Choate, J.S., *Successful inclusive teaching: Proven ways to detect and correct special needs*, Allyn and Bacon, Boston 2000.

Chubon, R., 'An analysis of research dealing with the attitudes of Professional toward dissability', *Journal of Rehabilitation*, Carolina 1982, 25-29.

Civelek, A., 'Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitiminde Bütünleştirme Yöntemi', *Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı Yayın Organı*, Ankara 2(2), 1997, 12-16.

Collet-Klingenberg, L. and Chadsey-Rusch, J., 'Using a Cognitive Process Approach to Teach Social Skills', *ERIC*, Washington, 26, 1991, 258-270.

Comps, H.B. ve Harper J.L., 'Effects of labels on attitudes of educator toward handicapped children', *Exceptional Children*, Arlington, 33, 1967, 399-403.

Çifci, İ. ve Sucuoğlu, B., *Bilişsel Süreç Yaklaşımı ile Sosyal Beceri Öğretimi*, Kök Yayıncılık, Ankara 2006.

-----, *Normal Çocukları Bilgilendirmenin Zihin Engelli Yaşlıtlarına Yönelik Tutumlarına Etkisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 1997.

Çolak, A., *Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1985- Eğitim Fakültesi Yayınları No:110, Eskişehir 2009.

Deutsch-Smith, D., *Introduction to Special Education: Teaching in Age of Challenge*, Allyn Bacon, Boston 1998.

Diken, İ. H. ve Sucuoğlu, B., 'Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması', *Özel Eğitim Dergisi*, Ankara, 2(3), 1999, 25-40.

Dönmezer, S., *Toplumbilim*, Beta Basımevi, İstanbul 1994.

DPT, *Devlet Planlama Teşkilatı Raporu*, Ankara 1992.

Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y., *Özel Eğitime Giriş*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1987.

-----, *Görme Özürlüler. Gelişim Uyum ve Eğitimleri*, Sevinç Matbaası, Ankara 1972.

Erbaş, D., *Var olan performans düzeyinin belirlenmesi ve yazılması*, O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 69-80, Eskişehir 2003.

Erkal, M., *Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul.

Friend, M. ve Bursuck, W.B., *Including Students With Special Needs: A practical guide for classroom teacher*, Allyn and Bacon, Boston 2002.

Gottlieb, J. ve Leyser, Y., 'Attitudes of Public School Parents Toward Mainstreaming: Changes Over a Decade', *Journal of Instructional Psychology*, 23(4), 1996,12-28.

Göksu, İ. ve Çevik, T., *Özel Eğitime Giriş*, Adana 2004.

Gürgür, H., *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği ile Öğrenme Yaklaşımının İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2005.

İzci, E., *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitim Konusundaki Yeterlilikleri*, XIII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Malatya 2005.

Jamieson, J.D., 'Attitudes of educators toward the handicapped. In R.L.Jones (Eds.) Attitudes and attitudes changesin special education: Theory and practice', *ERIC: The Council of Exceptional Children*, Virginia, 206-222, 1986.

Jenkinson, J.C., *Mainstreaming or special? Educating students with disabilities*, Routledge Press, London and New York 1997.

Jordan, R., *Autistic Spectrum Disorders: An introductory handbook for practitioners*, David Pulton Publishers, London 1999.

Kaiser, B. ve Rasminsky, J., *Challenging Behavior in Young Children: Understanding , proventing and responding effectively*, Allyn and Bacon, Boston 2003.

Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005.

Kargın, T., Acarlar, F. ve Sucuoğlu B. 'Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi', *Özel Eğitim Dergisi*, Ankara 2006.

Kayaoğlu, H., *Bilgilendirme Programının Normal Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarına Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1999.

Kaynaştırma Eğitimi Nedir?,

<http://www.kisiselbasari.com/Yazi.asp?ID=355>), 2010

Kaynaştırma Uygulamaları ile İlgili Genelgeler,

<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/kaynastirmauygulamaları.htm-39k>,

2010

Kırcaali-İftar, G., 'Özel Eğitimde Kaynaştırma', *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Ankara, 16, 1992, 45-50.

-----, *Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim*, S. Eripek (Ed.), *Özel Eğitim (1-14)*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1998.

-----, ve Uysal, A. 'Özel eğitim danışmanlığı sürecinde resimli fişler aracılığıyla uygulanan resimli fişlerle okuma yazma öğretiminin etkililiği', *Özel Eğitim Dergisi*, Ankara, 2(3), 1999, 3-13.

Kobal, G., *Ortopedik yetersizlikten etkilenmiş olan ve sağlık yetersizliği olan çocuklar*, A. Ataman (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.

Konrot, A., *İletişim Yetersizliği Olan Çocuklar*, A. Ataman (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.

Kuz, T., *Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi*, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları/17, Ankara 2001.

Lewis R.B. ve Doarlag D.H., *Teaching Special Students In General Education Classrooms*, Merrill, an İmprint Of Prentice Hall, New Jersey 1999.

Manset, G. ve Sammel, M.I., 'Are inclusive programs for students with mild disabilities effective? A comprative rewiev', *Journal of special Education*, 31, 1997, 155-180.

McConachie, H., Smyth, D. ve Box, M., *Services for children with disabilities in european countries workshop*, Hopital Bicetre, Paris 19-22 October 1995.

MEB, *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2000.

Metin, N., *Özürlü Çocuklar için Kaynaştırma Programları*, ÖZEV Yayınevi, Ankara 1997.

Mickley, J., *Full inclusion is not the least restrictive environment for all students with disabilities (Online)*, Available:

<http://san183.sang.wmich.3edu/sped603/paperMickley.html>, 2001.

Mostropieri, A.M. ve Scruggs E.T., *The inclusive classroom: Strategies for effective instruction*, Prentice Hall, New Jersey 2000.

OECD, *Integrating students with special needs into mainstream schools*, OECD Publications, Paris 1995.

Öncül, N., *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir 2003.

Özbaba, N., *Okul Öncesi Eğitimcilerin ve Ailelerinin Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ile Normal Çocukların Entegrasyonuna (Kaynaştırılmasına) Karşı Tutumları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2000.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2000.

Özyürek M., *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı; Temelleri ve Geliştirilmesi*, Kök Yayıncılık, Ankara 2004.

Polat, F., *Changing attitudes of school counselors toward exceptional person: an experimental study*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), ODTÜ, Ankara 1993.

Putnam, J.W., *Cooperative learning and strategies for inclusion*, Paul Bookes, Baltimore 1998.

Sağlam, M., *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1999.

Salend, J.S., *Creating Inclusive Classrooms. Effective and leflective practices. (4th ed.)*, Prentice Hall, New Jersey 2001.

Sucuoğlu, B. ve Kargın T. *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2006.

-----, *Etkili Kaynaştırma Uygulamaları*, Berkay Ofset, Ankara 2006.

-----, *Otizm ve otistik bozukluğu olan çocuklar*, A. Ataman (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.

----- ve Çifci İ. *Yapamıyor mu? Yapmıyor mu? Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Sosyal Beceri Öğretimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2001.

Taylor, L.R., *Assesment of exceptional students*, 4th Edition, Allyn Bacon, Boston 1997.

Tekin E. ve Kırcaali-İftar, G., *Tek Denekli Araştırma Yöntemleri*, Türk Psikologlar Derneği, Ankara 2001.

Tüfekçioğlu, U., *Kaynaştırmadaki İşitme Engelli Çocuklar*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1992.

Uysal, A., *Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1995.

Vuran, S. ve Başal, M., *Öykü Demeti 1 ve Öykü Demeti 2: Özel Gereksinimli Çocukları Anlatan Öyküler*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

Westwood, P., *Commonsense methods for children with special needs*, Routledge, London 1997.

Will, M., 'Educating Children with learning problems: A shared responsibility', *Exceptional Children*, Arlington, 52, 1986, 411-415.

Wood, J.W., *Adapting Instruction to accommodate students in inclusive setting*, an Imprint of Prentice Hall, Merrill, New Jersey 1998.

Ysseldyke, J.E., Algozzine, B. ve Thurlow, M.L., *Critical Issues in special Education*, Houghton Mifflin, Boston 2000.

Zirpoli, T.J. ve Melloy, K.J., *Behavior management: Applications for teachers and parents*, An Imprint of Prentice Hall, Merrill, New Jersey 1997.

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükümünde Kararname, Ankara 2000.

EK:1**KAYNAŞTIRMA YOLU İLE EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN
SOSYALLEŞME SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI SORUNLARIN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

Değerli Sınıf Öğretmeni Arkadaşlarım,

Bu anket formu ile, kaynaştırma yolu ile eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştıkları sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan formdaki maddelere vereceğiniz samimi cevaplar çalışmaya ve eğitimimize önemli katkılar sağlayacak, sadece araştırmanın amacına yönelik olarak kullanılacak ve kesinlikle gizli kalacaktır. Lütfen aşağıdaki bilgileri ve formdaki proje çalışmalarına yönelik bütün ifadeleri dikkatli okuyarak size uygun olan seçeneği samimiyetle ve eksiksiz bir biçimde işaretleyiniz. Katılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Aytaç ŞAHİN
Yüksek Lisans Öğrencisi
Sınıf Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

1. Görev yaptığınız okulunuzun adı:

2. Meslekteki Kıdeminiz: () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl
() 16-20 yıl () 21 ve üstü

3. Cinsiyetiniz: (....) Bay (....) Bayan

4. Mezun Olduğunuz Fakülte:

- () Eğitim Fakültesi
() Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu
() İki Yıllık Eğitim Enstitüsü
() Fen Edebiyat Fakültesi
() Diğer (Lütfen Belirtiniz):.....

5. Okuttuğunuz Sınıf: () 1. Sınıf () 2. Sın. (...)3. sını. () 4. Sın. () 5. Sınıf

6. Kaynaştırma Eğitimi ile ilgili Hizmet İçi Eğitim Durumunuz

() Aldım () Almadım

Anket Formu

Her maddeye 1 ile 5 arasında bir işaret(X) koyunuz. Sayılar ve anlamları aşağıdaki gibidir.

- 1. Kesinlikle Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum**
5. Kesinlikle Katılıyorum

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimini Planlamalarına ve Ortamını Düzenlemelerine Yönelik Maddeler

No:	Maddeler	1	2	3	4	5
1.	Kaynaştırma eğitimle ilgili araştırma yaptım. Ne olduğunu tam anlamıyla biliyorum.	()	()	()	()	()
2.	Kaynaştırma öğrencisi için bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırladım.	()	()	()	()	()
3.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını, Rehberlik Araştırma Merkezinin hazırlaması gerektiğini düşünüyorum.	()	()	()	()	()
4.	Kaynaştırma öğrencisinin hangi özür grubundan olduğunu önceden biliyorum ve ona göre yöntem ve teknikler uyguluyorum.	()	()	()	()	()
5.	Kaynaştırma eğitimle ilgili daha farklı etkinlik, yöntem ve tekniklerin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	()	()	()	()	()
6.	Kaynaştırmaya başlamadan önce, sosyalleşmeyle ilgili etkinlikler düzenliyorum.	()	()	()	()	()
7.	Kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle çeşitli etkinlikler düzenliyorum.	()	()	()	()	()
8.	Kaynaştırma eğitiminin öğrencinin sosyalleşmesinde etkili olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
9.	Normal sınıf öğrencilerimi gelecek kaynaştırma öğrencisiyle ilgili olarak önceden bilgilendiriyorum.	()	()	()	()	()
10.	Birkaç gönüllü öğrenciyi kaynaştırma öğrencisinin uyumu için görevlendiriyorum.	()	()	()	()	()
11.	Sınıf ortamını kaynaştırma öğrencisine göre düzenliyorum.	()	()	()	()	()
12.	Kaynaştırma öğrencisi öğrenmeye hazırlık becerilerini yerine getirebilmektedir.	()	()	()	()	()

Kaynaştırma Öğrencinin Sosyal Becerileri Yapabilme Düzeylerine Yönelik Maddeler

13.	Öğrencim elbisesini kendisi giyip çıkarır.	()	()	()	()	()
14.	Bilgisayarı tanır ve tek başına kullanır.	()	()	()	()	()
15.	Sınıfını temiz ve düzenli tutar.	()	()	()	()	()
16.	Yılın bölümlerini bilir.	()	()	()	()	()
17.	Sesini doğru ve etkili kullanır.	()	()	()	()	()
18.	Okuma-yazma becerisi geliştirir.	()	()	()	()	()
19.	Okuduğu metni anlatır.	()	()	()	()	()
20.	Çeşitli şekillerde dizilişlerde sıraya girer.	()	()	()	()	()
21.	Makasla kağıt keser ve boyama çalışmaları yapar.	()	()	()	()	()
22.	Sayıları büyüklük küçüklük doğrultusunda sıralar.	()	()	()	()	()
23.	Ritmik sayı sayabilir ve dört işlemi yapar.	()	()	()	()	()
24.	En iyi yapabileceği işi yapma isteğindedir.	()	()	()	()	()
25.	Monoton işleri yapmaktan hoşlanır.	()	()	()	()	()
26.	Yeteneklerini ve yetersizliklerini anlayabilecek düzeydedir.	()	()	()	()	()
27.	Başarılı olduğunda ve olumlu pekiştirme aldığı anda kendisiyle gurur	()	()	()	()	()

	duyar.					
28.	Başarısızlığa düştüğünde özgüvenini kaybetmez.	()	()	()	()	()
29.	Bilgileri bir durumdan diğerine aktarır.	()	()	()	()	()
30.	Sorumluluk alır.	()	()	()	()	()
31.	Kendi kendine bir işe başlayıp ve devam etme arzusu gösterir.	()	()	()	()	()
32.	Uygun olmayan davranışlarında azalma vardır.	()	()	()	()	()
33.	Öğrencim toplumsal uyum ve özbakım becerilerini yerine getirebilir.	()	()	()	()	()
34.	Kaynaştırma öğrencim sınıf kurallarına uyar.	()	()	()	()	()
35.	İzinsiz ayağa kalkmaktan çekinir.	()	()	()	()	()
36.	Sorulan sorulara yanıt verir ve kurallara uyar.	()	()	()	()	()
37.	Sosyal faaliyetlere karşı ilgisi vardır.	()	()	()	()	()
38.	Oyun ve toplum kurallarına uyar.	()	()	()	()	()
39.	Kuralları zor olan oyun ve faaliyetlere katılır.	()	()	()	()	()
40.	Kaynaştırma öğrencim bulunulan ortama uygun duygusal tepki gösterir	()	()	()	()	()
41.	Yeni durumlara uymada zorluk çekmez.	()	()	()	()	()
42.	Öğrencim Atatürk'e sevgi ve saygı duyar.	()	()	()	()	()
43.	Duygu ve düşüncelerini ifade etmede başarılıdır.	()	()	()	()	()
44.	Birlikte olduğu kişilerin duygu ve düşüncelerine ilgi duyar.	()	()	()	()	()
45.	Sosyal ilişkilerinde kendini gruba kabul ettirecek becerisi vardır.	()	()	()	()	()
46.	Yaşlılarıyla ilişki kurmaktan ve oynamaktan hoşlanır.	()	()	()	()	()
47.	Başkalarına bağımlı olma eğilimindedir.	()	()	()	()	()
48.	Yardım etme veya yardım alma eğilimindedir.	()	()	()	()	()
49.	Nezaket ve görgü kurallarına uyar.	()	()	()	()	()
50.	Teşekkür etme, özür dileme gibi temel sosyal becerileri geliştirmiştir.	()	()	()	()	()
51.	Sınıf arkadaşlarıyla konuşur ve selamlaşır.	()	()	()	()	()
52.	Çevresindeki insanlardan övgü ve eleştiri kabul eder.	()	()	()	()	()

Yukarıdaki ifadeler dışında belirtmek istediğiniz görüşler varsa lütfen aşağıya belirtiniz.....

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Aytaç ŞAHİN
Doğum Yeri ve Tarihi	AĞRI/20.04.1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. İlköğretim A.B.D. Sınıf Öğrt. Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Müdürlüğü
İletişim	
E-Posta Adresi	aytack2009@mynet.com
Tarih	22.07.2010